

POŠTINA PLAČANA V GOTOVINI

LETNIK XI.

Naš rod

LETO 1939./40.

8.

Rešitve ugank iz 7. štev. »Našega roda«

I. Kvadrat: 1. poka, 2. obad, 3. kava, 4. Adam, 5. pere, 6. eden, 7. repa, 8. enak, 9. opata, 10. Peter, 11. Atene, 12. tenis, 13. arest, 14. vroč, 15. rase, 16. osat, 17. četa, 18. mlin, 19. levo, 20. Ivan, 21. nona.

II. Zajec: Vodoravno: SSSR, Velika noč, Devin, zenit, sirena, obara, Sarajevo. — Navpično: Sever, slina, Sinaj, r. k., Vera, Azov, nebo, ona, čir, das, ta.

III. Trdožive besede: Kosa, osa, kos, os, o!, s! — nogometna žoga — lok, kol — mak, kam — krava, kava — gol, vol, sol, pol — lok, jok, pok, tok — sok, kos.

Sonce — luna — zemlja. — Sonce Bogu, iz njegovih zlatih rok sije slava vseokrog, luno mamí, vso noč bedi za nas, z luno bo ji krajši čas, zemljo očku, preoral jo bo, sejal, bo pogače nam dajal.

Uganke so pravilno rešili in bili izžrebani za darila:

Helena Rupnik, učenka 3. r. v Kočevju; Marija Ozbič, učenka 5. r. v Planini pri Bakeku; Milada Baraga, učenka 4. r. v Prevaljah; Miloš Šter, učenec 3. r. v Stahovici pri Kamniku.

Za izžrebane rešilce ugank v 8. štev. „N. r.“ se razpisujejo nove nagrade.

Naslovna slika: »Pomlad«. Foto Ferdinand Premru, Ljubljana.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejema naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo naročnino za list in publikacije »Mladinske matice« v mesečnih obrokih po din 2'50. Celoletna naročnina znaša 25 din.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Metod Kumelj.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Francè Strukelj).

L I I I N O V Y

MAČKA

Ilustrirala Liza Hribarjeva

*Mačka, mačka,
mehka ti je tačka!
Na blasino sedeš,
kadar se ti sdi,
volne si napredeš
za oblekce tri.*

*Mačka, mačka,
mehka ti je tačka!
Daj, prodaj mi volno,
kadar se ti sdi!
Mojo punčko bolno
venomer mrasi.*

*Mačka, mačka,
mehka ti je tačka!
Bova barantali,
kadar se ti sdi,
jajčka ti isbrali,
lepa jajčka tri.*

*Mačka, mačka,
mehka ti je tačka!
Jajčka boš dobila,
kadar se ti sdi,
goske si svalila,
bele goske tri.*

*Mačka, mačka,
mehka ti je tačka!
Goske boš pojedla,
kadar se ti sdi,
volne spet napredla
za oblekce tri!*

SCARKLJANČEK

*Zakaj me pa, mama, pošiljaš na vrt?
Na vrtu me sebe, je sapam odprt.
Si rekla, spominčice naj ti sadim,
se rajši pri tebi na stolčku držim.
Si rekla, gredičice grabit naj grem,
sem rajši pri tebi in štrukeljčke jem!
Si rekla, naj travci bi mladi zalil,
bi rajši pri tebi malinovčka pil.
Nikar ne pošiljaj me mama na vrt!
Na vrtu me sebe, je sapam odprt.
Ni travce mi mar, ne gredičic, ne roš,
bom rajši pri tebi, da sama ne boš!*

Trije brezposelni

Lisica pride k volku:

»Stric, kaj je sreča?«

Volk zagodrnja:

»Sreča je čreda ovac brez pastirja in psa.«

Lisica bi rada spoznala tako srečo. Gresta, prideta do črede. Pasla se je brez psa, toda za grmom je ležal pastir, skočil je in jima naložil polno mero sreče po hrbtu.

»To ni prava pot!« sta se odvlekla v grmovje.

Lisica ni imela miru in je šla z volkom k medvedu.

»Stric, kaj je sreča?«

»Sreča,« je zamomljal medved, »sreča je čebelnjak brez varuha.«

Lisici so se pocedile sline in šla sta po med. Pa v čebelnjaku je dremal stari čebelar s pihalnikom v rokah. Zbudil se je in pobrala sta pete ko tepena psa.

Zdaj so se zbrali v gozdu vsi trije, kisló so se držali ko slabo vreme in tehtali, kam bi krenili.

»Zadovoljna bi bila, če bi dobila službo pri kakem trgovcu z mešaním blagom,« se je obliznila lisica.

»Jaz bi bil rad čebelar,« je momljal medved.

»Meni bo dovolj, če me postavijo za pastirja,« je vzdihnil volk.

Urezali so drenovke, privezali si bisage ter odšli po svetu in spotoma jokaje prepevali:

»Smo trije brezposelni brez sreče, brez doma, kriza nas je hudo prizadela, dajte nam kruha, dajte nam dele.«

Ljudje so zapirali vrata pred njimi. Tako čudnih brezposelnih še niso videli. Otroci so kričaje bežali v hiše. Le včasih jih je ustavil kak star skopuh.

»Kakšno delo se vam pa poda?« je bil radoveden.

»Jaz sem izučena trgovka s perutnino,« se je pobahala lisica.

»Jaz sem čebelar!« se je priklo-nil medved in mlasknil z jezikom.

»Jaz pa čisto navaden pastir,« je pohlevno dostavil volk.

No, enega samega bi že še kje sprejeli. Vseh treh so se pa bali. Medved, lisica in volk se pa niso hoteli ločiti. Zanašali so se drug na drugega, najbolj pa na lisico. Zato so jim povsod kazali naprej.

Nazadnje so prišli v Kukmanovo. Tam ljudje niso tako natančni. Dobro besedo vzamejo za zlato. Zasmilili so se brezposelni županu in občinskim možem pa so jih vzeli v službo. Kjer je prostora za eno zverino, ležeta lahko še dve. Umrla je bila stara polovka Urša, izpraznili so njeno kočó in v njej se je naselila lisica. Odslej naj bi vozila v bližnje mesto kokoši, jajca in pošto. Medveda so prizanesljivo postavili za čebelarja, volka pa za pastirja.

Pomlad se je prevalila v poletje, poletje se je umaknilo jeseni, v Kukmanovem se pa ni zgodilo nič posebnega. Medved, volk in lisica so opravljali svojo službo z veliko spoštljivostjo in ponižnostjo. Lisica je vsak dan ropotala z nizkim vozičkom v bližnje mesto, bila je kot prava potovka, tudi pisano ruto je nosila. Znala je govoriti, zlahka je vse prodala, le to se je zdelo Kukmanovcem, da se je v zadnjem času perutnina hudo pocenila. Nezaupljivejši so oprezovali potovko. Niso je mogli zalotiti pri prevari. Tudi medved je pridno čebelaril in volk je bil dober pastir. Kukmakovski župan in občinski možje so se prevzetno bahali drugim vasem: »Nismo mi hudobni ljudje, še živali nas imajo rade. O, tudi volk in lisica se dasta udomačiti.«

Sredi jeseni so pa prišli ljudje iz sosednih vasi.

»Zdaj pa zapik!« so rekli. »Že vse leto nam neki spak krade kokoši. Ali ni to vaša potovka? Tudi čebele nam nekdo premetava. In ovac je vsak dan manj.«

Kukmanovci razburjeni, župan se je pridušal, možje so kazali pesti. Nazadnje so se pobotali, da je go-

tovo kaka pomota. Šli so oprezovat za lisico. Pravkar je nakladala kokoši v voziček.

»Vidite!« so zakričali ljudje. »To so naše kokoši.«

In že so vlekli vsak svojo z vozička.

Lisica je nedolžno in na pol začudeno pogledala župana in občinske može. Ko pa je videla, da ne iščejo ne gorjač, ne polen, temveč kar s pestjo, lop! po njej, je stisnila rep med noge in jo pocedila čez drn in strn.

Pa je Kukmanovce prijelo, da so šli gledat še za medvedom. Našli so ga, ko je ravno razbijal velik panj. Z gorjačami in cepci so ga pregnali in tekli na pašo. Tam se je pastir

volk mastil z najlepšo ovco. Tisto je pač priznal, da ni kukmanovska, ukradel jo je bil pri drugi čredi.

»Zapik!« so rekli ljudje in pljunili v roke. Volk jih je nesel polno mero.

Spet so se sešli na križpotju sredi gozda medved, volk in lisica.

»Bridka sreča, komaj sem se privadil čebelam,« je godrnjal medved.

»Dvakrat bridka,« je razkladal volk. »Po dolgem izbiranju najdeš pošten kos in ga moraš pustiti.«

Spet so začeli brskati po cestah in prepevati:

»Smo trije brezposelni brez sreče, brez doma, kriza nas je hudo prizadela, dajte nam kruha, dajte nam dela!«

G. Rajčev -
K. Špur in
Št. Atanasov

Pika- palanica

povšeči kraljeviču in da jo hoče vzeti za ženo. Naj se pripravijo za svatbo.

Deklica pa je bila sirota in tista žena ji je bila mačeha. Imela je še eno deklico, ki je bila njena hči in katero je imela zelo rada. Ono drugo pa je sovražila, ker je bila lepša in bolj pridna. Pred očetom je slabo govorila o njej — on je verjel in jo zmerjal. Deklici je bilo težko, toda potrpežljiva je in molčala. In žena je sklenila, da bo deklico spravila s poti, s carjevičem pa bo poročila svojo hčer.

Tožila jo je pred očetom:

»Ne morem je več prenašati!« je vpila. »Odpelji jo v gozd, da jo volkovi in medvedi raztrgajo!«

Oče se je bal žene in se ni upal ugovarjati. Hudo mu je bilo zaradi hčere, pa kaj je hotel! Skrivaj je vzel malo kruha, ga spravil v bisago in odpeljal deklico.

»Pojdi!« je dejal, »otrok moj, k teti greva v gosti!«

Hodila sta in hodila in prišla v gozd. Oče je podal deklici bisago s kruhom in dejal:

»Počakaj tu, takoj se vrnem!«

In je pustil deklico samo v gozdu.

Nekega dne se je vračal kraljevič z lova. Zažejalo ga je in stopil je k studencu, da bi se napil vode. Pri studencu pa je našel deklico z vrčem v roki. Bila je lepa ko mesečina. Kraljevič jo je poprosil za vrč, da bi se napil. Deklica mu je podala vrč in ga milo pogledala.

Ko je deklica odšla, je kraljevič naročil svojemu zvestemu spremstvu, naj pogledajo, v katero hišo se je napotila.

Prebrisan dvorjan je našel hišo in dvorišče. Na pragu je stala žena. Dvorjan je pristopil in jo vprašal, čigava je deklica.

»Naša!« je odvrnila žena.

Nagnil se je na konju in ji po-tihoma dejal, da je deklica zelo

Drugega dne so prišli svatje k ženi, da bi odpeljali s seboj nevesto. Žena je lepo oblekla svojo hčer in jo pripeljala prednje.

Kraljevič pa je takoj, ko jo je zagledal, zavpil:

»Ta ni prava — drugačna je, drugačna!«

»Ta je, ta, častiti kralj.« je odgovorila žena. »Nimam druge hčere.«

»Očeta pripeljite!« je jezno zavpil kraljevič. Pripeljali so ga.

»Kam si skrila svojo drugo hčer?« je zavpil kraljevič. »Govori, ali pa bom ukazal, naj ti odsekajo glavo!«

Mož se je vrgel na kolena in vse povedal.

Komaj je kraljevič zvedel, kje je deklica, je oddivjal s konjem tja. Toda tam ni bilo nikogar.

Kraljevič se je ustavil: Ali je še živa ali pa so jo pojedle divje zveri?

Deklica pa je bila živa. Ko jo je oče pustil v gozdu, ga je dolgo čakala, nazadnje pa je uvidela, da ga ne bo več nazaj. Mislila je, da

so ga morda pojedle zveri in napotila se je skozi gozd, da bi sama našla pot. Gozd pa je postajal vedno gostejši. Prišla je na ozko stezo in šla po njej. Nekaj časa je hodila in prišla je na široko jaso, ki jo je obraščala trava. Med travo pa so rasle drobne rdeče cvetice. Začela jih je nabirati v šopek. Ko je bil šopek gotov, je vstala in ga poljubila. Naenkrat pa so vsi cvetovi oživali in se spreminjali v rdeče živalce s črnimi pičicami. Živalce so ji lezle po rokah, po obleki in po laseh. Ona pa jih je božala, mislila na kraljeviča in jim tiho šepetala:

»Ljubljene male sestrice, če veste, kje se nahaja kraljevič, poretite k njemu. Povejte mu, da sem tukaj, da mislim nanj in jokam za njim.«

In ko so pikapolonice to slišale, je ena izmed njih odletela in se izgubila.

Kraljevič pa je še vedno stal na istem mestu in ni vedel, kje naj bi iskal nevesto. In ko je tako premišljeval, se mu je pikapolonica zaletela v obraz in sedla na njegovo roko. Kraljevič jo je pogledal in se začudil: do takrat namreč ni bil še nikoli videl podobne živalce. Z njegove roke je zlezla na konja, potem na grivo, nato na čelo in od tam je odletela.

Kraljevič se je začudil, spustil uzde in konj je sam poletel za živalco. Dolgo časa je tako tekkel. Ko sta prispela na poljano, se je že delal mrak. Na poljani pa je kraljevič zagledal deklico, ki je sedela sredi nje s sklonjeno glavo. Jokala je in ni slišala bližajočih se korakov. Kraljevič je zavriskal od veselja, planil s konja, pograbil deklico in odjezdil z njo proti kraljevemu dvorcu.

Male živalce so ostale v gozdu. Vsi so jih začeli klicati za pikapolonice. Tudi otroci jim pravijo tako, si jih devajo na prstke in jim govorijo: »Zleti, zleti, pikapolonica!« — In pikapolonica odleti.

France Bevk

Peter Klepec

Ilustriral Riko Debenjak

15.

Peter Klepec je kdaj pa kdaj videval jezdece, ki so odhajali in se vračali z bogatim plenom. Niti sanjalo se mu ni, da hodijo k njegovim rojakom v gosti.

Na enolični ravnini ga je iz dneva v dan bolj mučilo domotožje. Hrepenel je po domačih gorah in soteskah, po rekah in studencih, po livadah in gozdovih. Podnevi se je mamil z delom, vsako noč ga je bolelo srcé.

Neke noči od samih misli ni mogel spati, premetaval se je po ležišču. Mesečina se je v svetlih pramenih pretakala skozi lino. V mislih se mu je prikazovala mati. Ubožica, kaj si le misli o njem, ki se še ni vrnil? Gotovo se zdaj boji in moli za njegovo dobro. Ali mu bo nazadnje celo umrla, ne da bi jo zopet videl? Kadar se vrne, bo našel le njen grob in prazno kočó.

Ob tej predstavi ga je tako hudo zabolelo srcé, da je zastokal. Sklenil je, da ne bo več čakal plačila, ne se prerekal zanj. Ko se zazna dan, bo zgrabil za palico in se odpravil na pot.

Nenadoma se je dvignil in napeto poslušnil. Sredi noči so mu neki glasovi priplavali na uho. Bilo je petje. Kdo poje? Včasih so peli vojaki na straži, da bi jih ne premotil spanec. A njihova pesem je bila trda, bojevita, ni razumel besed. Pesem, ki jo je zdaj slišal, je bila mehka, domača. Besede, ki jih je razumel, so mu kot žalostna prošnja segale v srce. Napev je že večkrat slišal, tudi on je že pel to pesem, ki je zdaj nenadoma utihnila.

Ali se je motil? Sanjal ni, zakaj bil je buden kot ob belem dnevu. Stopil je k lini in zopet napeto poslušnil v mesečno noč. Pesem se je

znova oglasila. Trepotala je kot listje v sapi, vzdihovala kot ranjeno srcé. Bila je lepa, otožna slovenska pesem. Petru Klepcu je bilo, kakor da se mu je domovina približala in mu toplo objema telo in dušo.

Kdo poje? Kje? Ni bil en sam, med seboj se je prepletalo več glasov.

Tako ga je vznemirilo, da bi ne mogel več spati. Tiho, da bi ga kdo ne slišal, je odšel na dvorišče. Stopal je med poslopji, mimo spečih straž, vedno za glasom pesmi. Ta je prihajala iz nizkega poslopja, ki je bilo zgrajeno iz najdebelejših brun in ni imelo oken. Tam je bila ječa, v katero so zapirali jetnike. V temi so rožljali z verigami in čakali, da jih prodajo v sužnost.

Kaj delajo tu njegovi rojaki? Petru Klepcu se je neznansko milo storilo. Z očmi je premeril težka, okovana vrata. Z enim udarcem bi jih lahko zdrobil, vendar se jih ni dotaknil. Splezal je po steni na streho. Odrgrgal je debelo desko, pod njim je zazijala temna odprtina.

Petje je utihnilo.

»Hoj!« je zaklical Peter Klepec. »Kdo pa ste?«

»Siromaki,« mu je odgovorilo več glasov hkrati. »Ujeli so nas in pritirali sem; ne vemo, kaj nas čaka. Gotovo nič dobrega.«

»Od kod pa ste?«

»Iz Osilnice, ako veš, kje je to?«
»Kaj bi ne vedel!« je vzdihnil Peter Klepec. Ni vedel, kaj bi od začudenja. »Kaj ste storili, da so vas ujeli in zaprli?«

»Kaj smo storili? Uprli smo se razbojnikom, ki so ropali in požigali. A bili smo prešibki, premagali so nas.«

»Pa kdo so ti razbojniki?«

»Tu živiš, a tega ne veš,« so mu rekli. »Tvoji gospodarji, kdor si že, počenjajo z nami, da bi Tataři ne mogli hujše.«

Peter Klepec je bil že prej zaslužil resnico, zdaj je vse razumel. Od bolečine se mu je stisnilo srce. Razjelo ga je, da je stisnil pesti. Bilo je, kakor da se je stoprav tedaj zavedel svojih moči. Krotiti se je moral, da ni pebesnel. Ne bi bilo več ostalo bruno na brunu. Zapekla ga je misel na mater.

»Kaj pa moja mati?« je vprašal. »Ali še živi?«

»Ne poznamo tvoje matere. Kdo pa si?«

»Peter Klepec.«

Jetniki so bili nekaj časa tiho. Kazalo je, da so hudo presenečeni. Hkratu jih je navdalo novo upanje. »Tu si?« so vzkliknili. »Kaj pa je s teboj, da si nas pozabil? Zakaj se nisi vrnil?«

»Tataře sem premagal in čakam plačila.«

Jetniki so se bridko zasmjeli.

»Ha! Plačilo smo prejeli mi. Saj vidiš, kakšno. Nihče nam ne more pomagati, ako nam ti ne pomoreš.«

»Pomorem vam,« je rekel Peter Klepec. »Pri Bogu, da vam pomorem.« Pokrižal se je v znamenje prisege.

»Pomagaj nam torej pobegniti!«

»Jutri.«

»Jutri? Zakaj pa ne danes? Jutri bo morda že prepozno.«

»Ne bo prepozno,« je rekel Peter Klepec. »Ne bojte se, niti las se vam ne skrivi na glavi. Skupaj odidemo v Osilnico. A ne prej, da prejmem plačilo.«

Spustil se je s strehe in odšel na ležišče. Ni spal, razmišljal je vso noč do jutra. Ko je vstalo sonce, je vedel, kaj naj stori.

16.

Vstal je, a Ogrri niso takoj opazili, da je korenjak slabe volje. Ukazali so mu, naj gre po vodo. Vzel je velik sod in odšel k reki. Ko se je vrnil, ga je treščil ob tla s tako silo, da se je razletel v treske.

»Hej, Peter Klepec!« so vzkliknili hlapci. »Kakšne šale pa so to?«

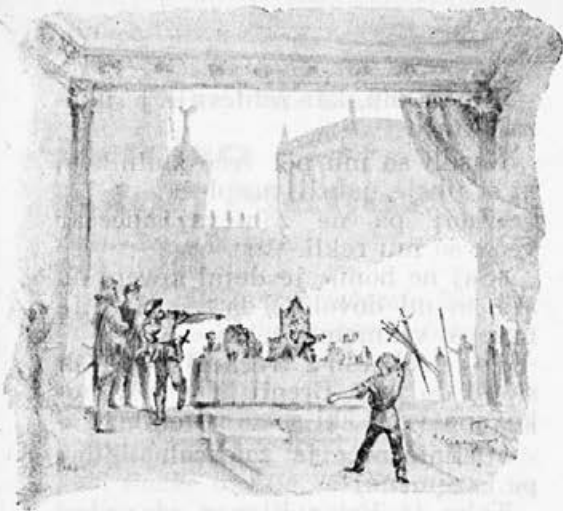
»To je samo za poskušnjo,« je dejal korenjak. »Prave šale boste šele spoznali.«

Premeril jih je s takim pogledom, da jim je strah zlezel v kosti. Nobene več se mu niso upali reči.

Tisto jutro je bil dospel v tabor knez iz neke tuje dežele. Mladi kralj mu je priredil veliko pojedino. Peter Klepec, korenjak, ki lomi meče, naj bi jim stregel pri mizi.

Vse prav in dobro, a Peter Klepec se to pot ni hotel preobleči v pisane lakajske cape. Stregel je kar v prtenicah in v škornjih, kakor da je napravljen za na pot. Kralj je bil zaradi tega nejevoljen, a se mu ni upal ukazovati. Prehudo so se mu bliskale oči, pretrdo je stopal, da so se tresle stene.

Kralju in gostom je nalival vina iz velikih srebrnih vrčev. Kadar je bil vrč prazen, ga je v pesti zmeč-

kal in stisnil v kepo. Ni ga bilo treba šele prositi, da naj pokaže svojo moč.

Gostje so se mu čudili. Kralj pa se ga je začel bati, da mu je mrzel pot stopal na čelo. Vendar pred tujim knezom ni maral pokazati, da ga je strah korenjaka.

»To še ni nič, kar ste videli,« je dejal. »Dajte mu meč, da pokaže, kaj zmore.«

»Devet novih mečev mi dajte!« je vzkliknil Peter Klepec.

»Saj vemo, da si jim kos,« je dejal kralj. »Ali jih ni škoda?«

»Vsake besede je škoda,« je dejal korenjak in grozeče poblisknil z očmi. »Devet novih mečev!« je ponovil trše.

Kralj se ni več upal ugovarjati. Za mizo je sedelo devet velikašev. Na kraljev migljaj so Petru Klepcu izročili svoje meče. Prelomil jih je kot dračje.

»Čudo!« je vzkliknil tuji knez.

Velikaši pa so v strahu stikali glave.

»Čas je, da se ga iznebimo,« so pošepetali kralju. »Ukažite, naj ga vojaki zabodejo s sulicami!«

Peter Klepec pa je bil kot pijan svoje moči.

»Dvanajst kopij mi dajte!« je vzkliknil.

Kralj je pobledel. Ali naj ga da ukovati v verige? Umoriti? Kdo bi se mu upal približati?

»Dajte mu kopja!« je ukazal.

V sobani je stražilo dvanajst vojakov. Na povelje so Petru Klepcu izročili svoja kopja. Ta jih je prelomil čez koleno.

»Tako,« se je zasmel. »Moje delo je končano!«

»Čudo!« so znova vzkliknili gostje.

»To ni čudo, to je moč,« je dejal Peter Klepec in enega izmed velikašev postavil pred vrata. Sedel je na njegovo mesto in zgrabil za kupo. »Nalij mi vina!« je rekel kralju.

»Kaj to pomeni?« je vzkliknil kralj ves rdeč od sramu in jeze.

»To pomeni, da ti nisem več za lakaja,« je rekel Osilničan. »Nalij mi vina!«

Ha! Prej je bil slep, vdinjal se jim je za hlapca in lakaja, sinoči pa je spoznal prevaro. Nič več! Naj spoznajo, kdo je Peter Klepec! Za žalitev je zaslužil smrt, a kdo naj ga kaznuje? Kopja so prelomljena ležala na tleh. Velikaši niso imeli več mečev, prazne nožnice so jim bingljale ob bokih. Le kralj je planil na noge in izdrl tenko sabljo.

»Smrt tebi, predrzneš!« je zavpil.

»Le pusti svoj pipec v miru!« mu je rekel Peter Klepec smeje. »Nalij

mi rajši kupo! V četrto ti več ne porečem.«

Mladi kralj mu je nalil kupo. Korenjak jo je v dušku izpil.

»Dobro mi je teknilo,« je dejal. »Zdaj pa le nič strahu! Nasujte mi pet vreč zlatnikov! Potem odidem, od koder sem prišel, in si ostanemo prijatelji.«

»Le ena vreča ti gre,« so se oglašili velikaši.

»Ena vreča meni za plačilo,« je rekel Peter Klepec. »Druga vreča za čakanje. Tretja vreča za blago, ki ste ga odnesli mojim rojakom. Četrta vreča za požgane domove. Peta vreča za prestani strah in solze. Verjemite, da je poceni. Ako ne veste, kje imate zlatnike, bom jaz pogledal v shrambe.«

FRANCE BEVK

HLEBČEK

(Briški motiv)

To se je zgodilo takrat — že dolgo je od tega — ko sta Kristus in sveti Peter hodila po svetu. Romala sta in potovala ves dan in od jutra ničesar zaužila. Sonce se je nagibalo že na večer in sta bila hudo lačna.

Prišla sta v tujo vas. Kristus se je ustavil pred neko pekarno in rekel svetemu Petru: »Daj, stopi, poprosi dobre ljudi za dva hlebčka kruha, naj ti ju dajo za božje plačilo, da se nasitiva!«

Sveti Peter je ubogal. Stopil je v pekarno in poprosil, kakor mu je ukazal Jezus. Pek je bil usmiljen in bogaboječ mož, dal mu je dva hlebčka kruha, svetnik se mu je zahvalil. Preden pa je stopil na prosto, ga je obšla grešna lakomnost. Stisnil je en hlebček pod plašč in ga tiščal s komolcem, da bi ga zatajil Jezusu, drugega pa je dal svojemu Učeniku.

»Dajte mu, kar zahteval,« je ukazal kralj.

Nasuli so mu pet vreč zlatnikov, ki si jih je naložil na pleča.

»Zdaj pa ne zahtevaj ničesar več,« so mu rekli.

»Saj ne bom,« je dejal korenjak. »Le to mi dovolite, da vse, kar je našega, vzamem s seboj.«

To je rekel in z vrečami na plečih stopil do ječe. Brenil je v težka, okovana vrata, ki so se zdrobila.

»Osilničani!« je zaklical. »Zdaj pa le z menoj!«

Tako je Peter Klepec za vedno odšel iz ogrskega tabora. Na plečih mu je ležalo pet vreč zlatnikov, za njim pa se je vlekla vrsta rojakov. Z vseh stolpov so gledali za njimi in stiskali pesti.

(Se nadaljuje.)

»Samo enega so mi dali,« je rekel, misleč, da ga bo Kristus z njim delil, onega drugega pa bo pozneje sam pojedel.

»Prav,« je rekel Kristus, ki mu nič ni skritega pod soncem, in se nasmehnil. »Enega so nama dali ljudje, za drugega pa poprosiva nebeškega očeta.«

Kristus je sklenil roke in jih proseče dvignil proti nebu. Isto je moral storiti tudi sveti Peter. Tedaj se mu je izpod komolca, izpod plašča izmuznil hlebček, ki ga je skrtil, in se zakotalil po tleh.

Sveti Peter je prepaden in osramočen pogledal Jezusa, ta pa se je upognil, pobral hlebček in dejal: »Glej, Oče v nebesih naju je uslišal. Zdaj imava vsak svoj hlebček. V miru povečerjajva!«

Blagoslovil je kruh, nato sta sedla na trato ob poti in jedla. Kristus je tih smehljaj igral na obrazu, svetemu Petru pa je bilo grenko zaradi sramovanja. Bilo mu je očitno, da je Učenik vedel za njegov greh, dasi mu ni rekel niti besede.

Racko — Kralj Matjaž

Ilustrirala M. Kraljeva

Ali so vile takrat začarale Rackota in Lijo ali pa ju je nosila luna, res ne vem. Doživela pa sta tole nevadno zgodbo:

Nad ljubljanskim barjem je sijala mesečina, čudna mesečina kakor nikoli. Racko in Lija, ki sta stopala čez barje, sta jo morala odrivati z rokami, da sta šla lahko naprej. Zdelo se jima je, kakor bi stopala po žitnem polju in odrivala rumeno klasje. Tu in tam je bil pogreznjen v globoko spanje kak samotni hrast, in voda, ki se je lesketala v globokem jarku blizu njega, si ni upala niti z valčkom zatrepetati, da bi ga ne prebudila. Na hrastovih vejah pa so spale kot purani velike črne vrane in kinkale v spanju z glavami. Lija je trepetala strahu, Racko pa jo je tolažil: »Nič se ne boj, Lija, kmalu dospeva do Krima, do visoke gore, pod katero spi kralj Matjaž s svojo ženo Alenčico. Stric Jaka mi je povedal, da so skrita vrata v Matjažev grad v skali, na kateri rastejo tri smreke. Trikrat je treba potrkati na skalo, pa se odpre.«

Dospela sta do Ljubljance in kar sam po sebi je priplaval, ko je zagledal Rackota in Lijo, čoln z onega na ta breg. »Ali je še daleč do Krima?« je vprašal Racko čoln, ki ju je peljal čez lesketajočo se reko. Čoln se je nasmehnil in odgovoril: »Ni več daleč. Stopajta kar po srebrni stezi onkraj brega naprej in naprej.« — Stopala sta po srebrni stezi in res — ni bilo dolgo, ko se je pred njima dvigala visoka črna gora Krim. Iz njegovega vrha se je močno kadilo, da je ležal dim kot črn oblak nad goro. »Kuharji kralja Matjaža kuhajo večerjo za njegovo vojsko, pa se dviga dim skozi goro pod nebo,« je pojasnil Racko Liji. »Jaz grem nazaj,« je zajokala Lija zelo preplašena, toda Racko jo je prijel

za roko in že sta stopala po strmini v gozd. In naenkrat, kot bi mignil, se je dvigala pred njima visoka skala s tremi smrekami na sebi. — »Dober dan, smreke častite,« je pozdravil Racko in smreke so se globoko priklonile. Rekle so: »Par sto let smo čakale nate, o Racko, in sedaj si vendarle prišel. Trikrat potrkaj po skali navzgor in trikrat navzdol, pa se bo skala sama odprla. Mala gospodična naj se nikaner ne boji. V jami ni strašnih zmajev, ne hudih kač, ne debelih krastač. Kralj Matjaž je nad vse prijazen gospod in njegova žena Alenčica je zelo ljubezniva dama.« — Racko se je vljudno zahvalil trem smrekam in potrkal potem po skali trikrat navzgor, trikrat navzdol in visoka skala se je razmaknila navzgor in navzdol.

Stopila sta v mračen hodnik in Racko je prižgal žepno svetilko, ki jo je prejšnji dan kupil od Tinčeta Ko-

smatina za sedem dinarjev. Žarnica je razsvetlila dva stara vojaka, ki sta, opiraje se na svoj meč, globoko smrčala. »To sta junaka — na straži sta zaspala,« je rekel Racko in butnil oba s pestjo pod rebra. Vojaka pa sta junško smrčala naprej. Niti zagodrnjala nista. »Spita bolj globoko kot bi bila narkotizirana,« je rekel Racko, skomignil z rameni in sta šla z Lijo po dolgem hodniku naprej. Kapniki so se lesketali kot veliki roji zvezd. Na njih pa so s krepeljčki viseli netopirji. Bilo jih na stotine. Lija se je vsa preplašila radi njih, Racko pa je rekel: »Kaj bi se bala, Lija, takih netopirčkov. Saj niso oni nikaki zmaji in najbrž je nekdo narkotiziral tudi nje. Meni se sploh zdi, da že zlepa nisva videla takih zaspancev, kot jih bova videla danes. Jaz in ti pa morava, reveža, vstajati vsak dan že ob šestih.« — Sedaj je postala tudi Lija bolj pogumna in hrabro sta korakala po hodniku uro daleč, ne da bi se kaj posebnega pripetilo. »No, da,« je rekel Racko, »toliko pišejo v raznih pravljicah, kaj vse se najde v takih hodnikih pod zemljo, midva pa ne bova, kot se mi zdi, niti navadnega jazbeca srečala.« »Ti,« je pripomnila Lija, »meni je kar žal, da sva šla v to pu-

stolovščino. Tvoja in moja mama in stric Jaka naju gotovo iščejo po vsem barju, ker se nisva vrnila do večera domov. Povedati bi jim morala, kam sva se namenila.« — »Povedati? Kam bi pa prišla, če bi jim povedala. Nikamor naju ne bi pustili in nazadnje jih še dobiš, kot sem jih dobil jaz zadnjič, ko sem te rešil iz zob tigra Tinčeta, ko smo se šli komedije. Sicer pa mi je nekoč rekel stric Jaka: »Kdor je pogumen, gre in stori, ne da bi dosti gobezdal o tem.« — Kaj je hotela Lija pripomniti na te besede — oklenila se je Rackove roke, kakor da se mu hoče popolnoma zaupati. Šla sta naprej in naprej in končno dospela v velikansko dvorano, dolgo in široko po en kilometer na vsako stran.

Sedaj pa sta kar začudena obstala, kajti takega smrčanja, ki se je razlegalo po dvorani, ni bilo zlepa slišati na tem svetu. Sredi dvorane je plapolal velikanski kres in razsvetljeval ves prostor. Na tisoče vojakov se je valjalo po tleh. Križem kražem so ležali zleknjeni drug čez drugega. Radi globokega smrčanja so se jim trebuhu enakomerno dvigali navzgor in navzdol. Med temi zaspanci so ležale v največjem neredu razne sulice, helebarde, meči, stare, silno nerodne pu-

ške in nekaj prav starih topov. Kjer je bilo kaj več prostora, so stali vozovi na visokih kolesih, velike kope sena in slame, vreče z ovsom, kakih dvajset tisoč hlebcev kruha in kakih dvajset zaklanih krav in volov. Tu in tam so stale trume konj in tudi konji so globoko smrčali: »Prh, prh, prh.« Seveda, tudi konji spijo že par sto let. »No, tako vojsko bi dandanes s par bombniki in nekaj strojniciami v eni uri popolnoma uničil,« je rekel Racko sedaj že skoro nevoljen. — Dospela sta do tistega visokega kresa, ki je plapolal sredi dvorane. Na dolgi verigi, pritrjeni na strop, je visel ogromen črn kotel. V njem pa so se kuhali trije voli, ki so jih pred par sto leti dali iz kože. Ob ognju je stal lonček z mlekom. »Najbrž je to mleko za kraljico Alenčico,« je pojasnil Racko. Lija pa je z začudenjem gledala šest zelo rejenih kuharjev, ki so spali na tleh ne daleč od kresa. — »No, če se jim meso ne bo razkuhalo in mleko prekipelo,« je vzključila Lija. »Kaj bi se prismojilo, kaj bi prekipelo,« je odgovoril Racko. »Zdi se mi, da je tudi voda zaspala in da že par sto let ne vre in da je mleko pozabilo kipeti.« — Brcnil je enega izmed kuharjev v rebra. Kuhar pa se je obrnil na drugo stran in se še zmenil ni za to. — »No, pa si pomagaj, če moreš — le kje je tisti slavni kralj Matjaž s tisto svojo Alenčico, bi rad vedel.«

Kralja Matjaža sta našla prav na drugem koncu dvorane. »Presneto je kosmat,« je vzključila Lija, ko ga je zagledala. — »Nič čudnega, Lija, saj se že par sto let ni bril.« — Kralj Matjaž je sedel udobno zleknjen na svojem širokem stolu. Kraljevska krona mu je zlezla nekam proti desnemu ušesu. Njegove brke pa so se vile z brado obenem okoli vseh štirih nog mize. Pred njim na mizi je stala velika majolika, polna neke rumene tekočine. — »Najbrž je pivo. Kdo bi si mislil, da so že takrat poznali pivo,« je menil Racko, dvignil s težavo veliko majoliko in pokusil. Obraz se mu je razlezel na široko v zadovoljnem

smehu. — »Hm, to ni pivo. Najbrž je to tista medica, o kateri smo se učili v šoli,« je vzključil Racko in ponudil pijače tudi Liji. Liji se je zdela medica naravnost imenitna. Njene oči so pa sedaj že več trenutkov strmele na Alenčico, ki je spala na drugem koncu mize z licem naslonjena na dlan. Bila je res še nenavadno lepa in mlada in rdečica ji ni splahnila z lic. Na ustnicah ji je ležal droben nasmešek. — »Tak star možak, pa ima tako mlado in lepo ženo,« je vzključila Lija in tudi Racko je gledal Alenčico z občudujočim spoštovanjem. — »No, lase ima pa kar do tal, le kam bo z njimi?« je rekel končno. »Svetovala ji bom, naj gre k frizerju v Trnovo in naj si da lase ostriči na bubi. Jaz imam sicer kite, toda Alenčici bi dosti bolj pristojal bubi, saj je vendar že poročena gospa,« je menila Lija. — Poleg Alenčice je spala njena služkinja in se je zdela, da ji je obraz poln blaženosti, ker je lahko spala kar par sto let nepretrgoma.

Na mizi kralja Matjaža, prav na sredi, pa je počivala trobenta, velika lepa, zlatorumena trobenta. »Upam, da vsaj v tej trobenti niso še zvoki zaspali,« je rekel Racko in nastavljal trobento na svoja usta. Toda komaj se je je z ustnicami dotaknil, je že začela trobenta trobentati na vse pretege. Racko je tako ostrmel, da je pozabil dihati, trobenta pa je vseeno trobentala naprej — Racko in Lija pa sta s široko odprtimi očmi strmela v čuden prizor, ki je nastal v dvorani.

Komaj je začela trobenta peti, je že kralj Matjaž odprl oči, zagrabil majoliko z obema rokama, jo nastavil na usta in v duško spil vso medicino. Alenčica je odprla oči in zaklicala: »Mici, prinesi mleko!« — Služkinja Mici je planila kvišku, si pomela oči in stekla h kuharjem po mleko. Vseposod so se budili iz spanja vojaki, si zapenjali suknjiče, nategovali pasove, grabili za sulice, meče, puške in tako dalje. Poveljniki so zmerjali vseprek, kuharji so zagrabili kuhalnice in začeli z njimi brodit po kotlu in vodi, ki je za-

čela vreti, konji so zarezgetali in kovali s podkvami iskre iz tal.

Kralj Matjaž je hotel vstati, toda krog mize oviti brki in brada so ga vlekli nazaj. Alenčica, pa tudi Racko in Lija so priskočili na pomoč in se dolgo trudili, preden se jim je posrečilo vse skupaj odmotati od nog. Potem je Alenčica zavila svojemu možu brado in brke trikrat navzgor, trikrat navzdol in je še morala pod nosom vse skupaj podvezati s trakom, da bi se brada in brki ne vlekli po tleh. Racko je z občudovanjem gledal kralja Matjaža in pripomnil s priznavanjem: »Ti bi bil res imeniten igralec v našem gledališču.« — Kralju Matjažu je pohvala dobro dela in z velikim zadovoljstvom si je pogladil brke in brado.

»Dolgo smo te čakali, o Racko,« je končno rekel kralj Matjaž, medtem ko je Alenčica pila mleko, katerega je nekoliko tudi Liji odlila. — »Povej mi, kam naj popeljem svojo vojsko in kje je sovražnik domovine?« — »Sovražnikov nič koliko,« je odgovoril Racko, »toda opozoriti te moram, o kralj Matjaž, da ne boš s tako vojsko prav nič opravil. Poprej boš pač moral svojo vojsko moderni-

zirati. Kam pa hočeš sedaj z meči, sulicami, helebardami in starimi pihalniki?« — Kralj Matjaž je začuden poslušal Rackota in ga potem prosil, naj njemu in poveljnikom predava, kako je sedaj na svetu in kako se sedaj ljudje vojskujejo. Od vseh strani so se zbrali poveljniki okoli mize in Racko jim je na dolgo in široko predaval o strojnicah, tankih, brzostrelnih topovih, bombnikih in o strupenih plinih. Vsi so ga zvesto poslušali, kralj Matjaž pa se je globoko zamislil, ves žalosten je postal in dve debeli solzi sta se mu prikradli v oči. — »S takim orožjem se ne morem jaz boriti,« je govoril turobno. »Vidim, da nas je mladina prehitela. Včasih je odločeval v vojni pogum. V vsaki bitki sem zmagal s tole desnico, in ko so mi nekoč ugrabili Alenčico, sem dirjal v Carigrad, premagal vrste sovražnikov in Alenčico osvobodil. Toda kaj naj jaz počnem sedaj na modernem svetu, ko se ljudje skrivajo v tanke in se bore s plini. Odslej bodi ti, o Racko, kralj Matjaž in Lija naj bo Alenčica,« je rekel poln žalosti, snel krono z glave in jo posadil na glavo Rackotu, da mu je segla globoko čez ušesa. Sedaj

so tudi Alenčico oblike grenke solze. Racko se je v začetku sicer branil te časti, toda kralj Matjaž, pa tudi poveljniki so ga silili, naj jo sprejme. — »Moji čarovniki naj ti pripravijo moderno orožje,« je še pristavil bivši kralj Matjaž. Priskočili so štirje čarovniki, se naslonili drug drugemu na hrbet in zabrlizgali na piščalke na vse štiri strani sveta. V istem hipu je napolnilo dvorano brnenje in oglušujoč ropot. Pod stropom so švigali bombniki na vse strani. Po tleh so se kot črne pošasti valili tanki. Ogromna žrela topov so zazdehala nekam navzgor. Po kotih so zaregljale strojnice.

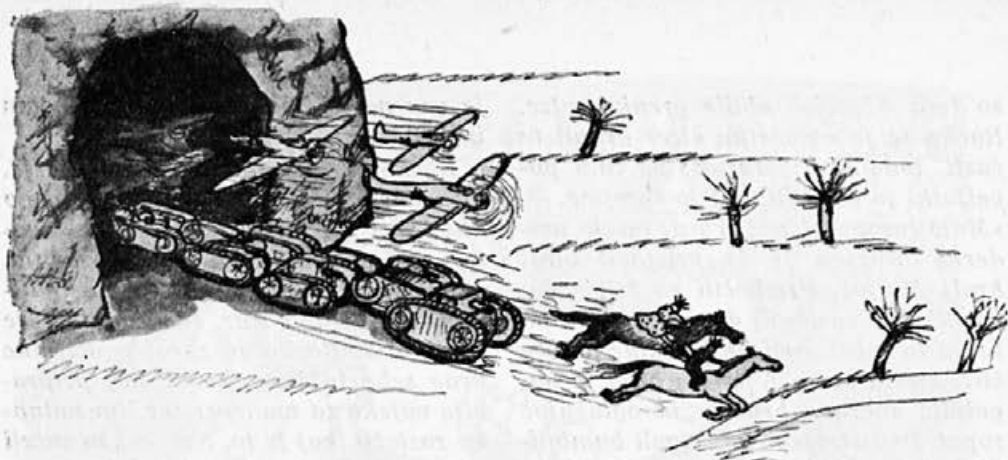
Alenčica si je mašila ušesa, kralj Matjaž pa si je mislil: »Tole orožje bo pobijalo tudi žene in otroke — rušilo bo mirne vasi in cvetoča mesta in prineslo bo pogin na svet.« — Glasno pa ni hotel tega izreči, ker se je bal, da bi se ne zdel zastarel v svojih nazorih. Racko in Lija, Alenčica druga, pa sta zajahala črnega in belega konja, Racko je komandiral: Naprej! — in vsa vojska je udrla za njim proti izhodu. Bivši kralj Matjaž in Alenčica sta se naslonila nazaj na mizo in se pogreznila v globoko spanje. Služkinja Mici

je vsa vesela legla Alenčici k nogam in v istem hipu že zaspala.

Racko je pripeljal vojsko na barje. Strašansko imenitno se mu je zde!o biti kralj Matjaž. Lija pa ga je s svojega belca gledala polna občudovanja. »Sedaj naj bi te videl Tinče Kosmatinov, pa bi mu kar sapo vzelo,« je uzklila. Racko je zbral poveljnike krog sebe in jim ukazal, naj pripravijo vojsko za manever ter jim natančno razložil, kaj je to. Najprej so začeli grmeti topovi: »Bum, bum, bum...«

»Bum, bum, bum, bum...« Racko je zastokal in odprl oči. Krog njega je vladala globoka noč — skozi katero so švigali bliski — v oblakih nad glavo pa je zamolklo grmelo. Prvi hip se ni zavedel, kje je. Potem pa se je naenkrat spomnil, da leži nekje sredi barja pod košatim hrastom in takoj mu je spreletel strah kosti. — »Da, pod visokim hrastom in Lija spi poleg mene...« Da, izgubila sta se na barju, tavala ure dolgo do večera dolgo naokrog in končno vsa utrujena zaspala pod hrastom. Sedaj pa je globoka noč in grom stresa oblake in vsak hip bi lahko treščilo v hrast. Rackotu so se udrle solze iz oči, vendar je segel v žep in privlekel iz

njega žepno svetilko, ki jo je prejšnji dan kupil od Tinčeta Kosmatina in posvetil poleg sebe. Lija je spala globoko kot bi spala v svoji postelji doma. — »Ali naj jo zbudim? Če se zbudi in zagleda vihar nad seboj, bo umrla groze in strahu. In kam naj greva, če jo zbudim? Še manj bova vedela za pot kot podnevi.« Spomnil se je na svojo in Lijino mamo, na strica in še bolj so se mu udrle solze. »Gotovo so že prehodili pol barja, ko naju iščejo,« je pomislil.

Nato pa mu je naenkrat šinila nova misel v glavo in je bila kakor lučka novega upanja. Prav potihem, da bi ne zbudil Lije, je vstal, odšel izpod hrasta in začel s prižgano žarnico krliti po zraku. Delal je neutrudno kroge in križe in križe in kroge z njo, dokler se mu ni zazdelo, da sliši iz daljave: »Hoo, holaa, hoo!« — Vesele mu je spreletelo dušo. Spoznal je stričev glas. Še bolj neutrudno je mahal sedaj z žarnico in kar naenkrat je bil tisti glas dosti bliže in ni minilo dosti minut, ko je bil že čisto blizu. Sedaj se ni mogel več premagati in je

začel klicati tudi sam, pa se je zaradi tega prebudila Lija in pritekla k njemu kar naenkrat vsa objokana. —

»Lija, so že tu. Sem si znal pomagati in sem jih priklical z lučjo,« je zaklical Racko in so bili v eni minuti res tam: stric Jaka in Rackotova mama in Lijina mama, vsi trije ta hip tako veseli, da so popolnoma pozabili na kazen. Rackotova mama je objela Rackota, Lijina mama pa Lijo krog vratu. — »Kam za božjo voljo pa sta se napolila, otroka,« je vprašal stric Jaka resno. »Vse Trnovo vaju išče po barju.« — »Kralja Matjaža sva šla iskat pod Krim, pa sva se izgubila na barju,« je pojasnil Racko in kakor da se je nekaj spomnil, se je prijel z dlanmi za glavo. — Tam na glavi pa ni bilo več krone kralja Matjaža. Sanje so bile tako žive, da se Racko še sedaj ni mogel prepričati, da je vse minilo.

Kaj je doživel v jami, je drugi dan pripovedoval stricu. Stric Jaka se je globoko zamislil. »Na srce in ljubezen do svojega bližnjega bi morali misliti otroci, ne pa na tanke in bombnike,« je rekel.

Zdravko Ocvirk

Pomladna

Iz zemlje vzklile nežne so cvetlice,
na golih vejah popki so vzbrsteli,
urnile z juga so se pevke - ptice,
potoki zmrzli spet so oživel.

Pomlad prišla je, kal in cvet pognala,
povsod kipi in rase z novo silo,
vsem živim bitjem spet moči je dala,
življenje svoje vse je spet vzljubilo.

Kaj je doživel Travka

Po S. Rozanovu priredil Emil Smasek — Ilustriral L. Perko

53. KAJ ŽENE TRAMVAJ?

Nočni čuvaj je položil svoj veliki, črni kožuh na tla. Marija Severjeva je sezula Travki smučarske čevlje in mu slekla suknjič. Travka je legel na kožuh. Glavo je položil na vzglavje, ki mu ga je čistilka napravila iz suknjiča. Pokrila ga je s svojo veliko, toplo ruto in rekla: „Tako, sedaj pa spi!“ In je odšla.

Travka je ostal sam z nočnim čuvajem in začel premišljevati:

„Lokomotiva gre, ker jo žene para. Kaj pa žene tramvaj?“

Odprl je oči. Nočni čuvaj ga je gledal in se smehljaj.

„Kaj pa brundaš ko medvedek?“ je vprašal Travko.

„Premišljudem, kaj žene tramvaj.“

„Tramvaj žene elektrika. Iz elektrarne teče električni tok po žicah. Take žice so napeljene tudi po ulicah, kjer vozi tramvaj. Na tramvajski strehi je jekleno ogrodje. To je odjemalec toka. Po njem teče električni tok iz žice v motor, ki je v tramvajskem vozu med prednjimi

kolesi. Ta motor obrača kolesa. Voznik stoji na prednji ploščadi in obrača veliko ročico. Z njo spušča v motor sedaj več, potem manj elektrike. Če spusti v motor več električnega toka, se pelje tramvaj hitro. Če pa obrne ročico tako, da tok ne more v motor, se voz ustavi.“

„Kaj pa . . .“, je rekel Travka, „kaj pa žene rešilni avto?“

„Rešilni avto žene to, kar žene vse avtomobile. To je . . .“ je začel pripovedovati nočni čuvaj. Travka pa ga ni več slišal. V peči je prasketal ogenj. Travki je bilo toplo in kožuh je bil tako mehak. Oči so se mu zaprle. Travka je zaspal.

54. DRUGO JUTRO.

Zgodaj zjutraj je Marija Severjeva prebudila Travko. Ni se mu še dalo vstati. Ko pa se je čisto predramil, se je spomnil očeta in mame. „Kaj pa, če me iščejo?“ je pomislil in rekel: „Tetka, pojdimo hitro k mami!“

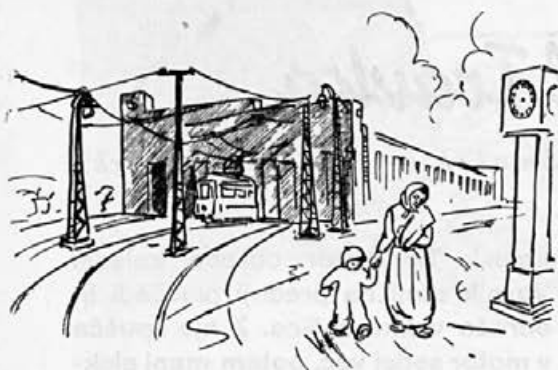
„Ne, fantek, najprej bomo jedli. Na policiji tudi še ne uradujejo.“

Nočni čuvaj je vzel s peči lonec s čajem in vsem nalil. Marija Severjeva, nočni čuvaj in Travka so pili čaj.

55. PRED REMIZO.

Marija Severjeva je prijela Travko za roko in odšla sta iz sobe.

Zunaj je bila remiza videti kakor zelo velika in široka hiša. V sprednji steni so bila velikanska vrata, na

drugi strani pa sama visoka okna iz motnega stekla. Na majhnem stolpu je bila velika ura. Mali kazalec je kazal 8, veliki pa 9.

Iz remize so se peljali poslednji tramvajski vozovi. Na tramvajskih postajah je čakalo mnogo ljudi. Vozovi so bili natlačeno polni. Ljudje so hiteli na delo.

56. NA PLOŠČADI.

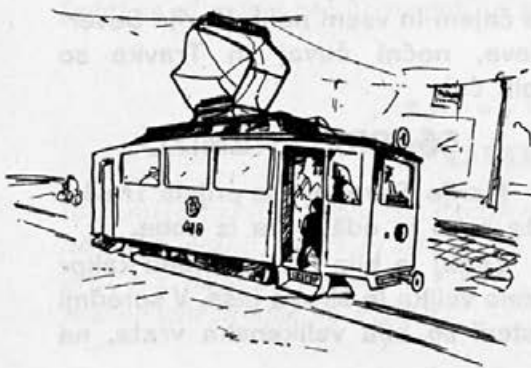
Marija Severjeva je stopila na sprednjo ploščad tramvaja, kjer je bil nad stopnicami napis

IZSTOP

Travko je peljala s seboj.

Voznik ji je rekel zelo strogo: „Tu je vstop prepovedan! Vstopati morate pri zadnjih vratih, izstopati pa pri sprednjih.“

Marija Severjeva je rekla vozniku: „V službi sem pri električni

cestni železnici.“ Tako tudi pravijo tramvaju. „Deček gre z mano.“

Več nista govorila, ker je vozniku prepovedano pogovarjati se med vožnjo. Tudi nista imela kaj govoriti.

Marija Severjeva se je peljala s Travko, da izve, kje stanuje njegova mati. Bala se je pustiti Travko samega. Mislila je, da Travka ne bi našel sam domov. Kako bi se tudi drugače izgubil?

57. ZAVORA.

Travka je gledal, kaj dela voznik.

Z levo roko je obračal kovinasto ročico z lesenim ročajem.

Travka se je spomnil tega, kar mu je pripovedoval nočni čuvaj. Pomislil je: „Kako glasno brni motor, če pride vanj elekrika!“ Tedaj je voznik zavrtel železen drog, ki je bil na njegovi desnici. Pod kolesi je nekaj glasno zacvililo. Ciii..

Travka se je sprva prestrašil. Mislil je, da se je pokvaril motor.

Pogledal je Marijo Severjevo. Stala je, kakor bi se nič ne zgodilo. Tudi voznik je gledal mirno naprej.

Z nogo je udarjal ob zvonec, ki je pod ploščadjo med kolesi. Glavica velikega zvona je štrlela iz ploščadi pri voznikovi nogi.

Tramvajski zvonec je zvonil: cink, cink..., kolesa so cvilila: ciii, ciii...

Ljudje so hiteli čez tramvajsko progo. Ko je bila cesta prosta, je voznik spet z desno roko zavrtel drog. Voz je prenehal cviliti. Peljal se je hitreje.

„Kaj le cvili?“ je mislil Travka.

Nikogar ni mogel vprašati. Marija Severjeva je bila videti zelo stroga, z voznikom pa je med vožnjo prepovedano govoriti. To je napisano tudi nad sprednjim oknom.

Tramvaj se je pripeljal do glavne pošte. Voznik je z levo roko obrnil ročico; voz se je peljal počasneje. Potem je z desnico zavrtel železni drog. Zopet so kolesa zacvilila in voz se je ustavil. Sedaj se je Travka spomnil, da je slišal cviljenje vsakikrat, kadar je voznik obrnil železni drog z desno roko.

Marija Severjeva je prišla Travko za roko in rekla: „Pojdiva! Izstopiti morava. Na policijo greva.“

Ko je izstopil, je rekel Travka: „Sedaj že vem, kaj je tisti železni drog. To je zavora, s katero voznik ustavlja voz. Na lokomotivi je tudi zavora.“

„Vse ve, kje je doma, pa ne ve,“ je zamrmrala Marija Severjeva. „Šibe ti je treba.“

Travka je pogledal Marijo Severjevo. Bila je huda. Vso noč je delala in trudna je bila.

58. NA POLICIJI.

Čistilka Marija in Travka sta šla od glavne pošte na policijo. Prišla

sta do vrat, na katerih je bil napis

PRIJAVNI URAD

Tu imajo seznam vseh ljudi, ki stanujejo v Ljubljani, in njihove naslove. Vstopila sta in prišla v ozek hodnik. Na prvih vratih je bilo okence. Marija Severjeva se je ustavila pred njim. Za okencem je sedela uradnica in čitala časnik. Uradnica je opazila Severjevo, odložila časnik in vprašala skozi lino:

„Kaj želite?“

Marija Severjeva je odgovorila: „Temu dečku so se izgubili starši. Rada bi izvedela njihov naslov.“

Uradnica je pomolila glavo skozi lino in zagledala Travko.

„Kateremu dečku? Temu?“

„Da, da, temu. Našla sem ga v tramvaju. Rada bi izvedela njegov naslov. Peljala bi ga domov k njegovim staršem.“

„Počakajte malo,“ je rekla uradnica in vzela v roko časnik. V desnem spodnjem oglu je bil oglas:

IZGUBIL SE JE DEČEK

„Kako mu je ime?“ je vprašala.

Travka je poslušal razgovor in rekel: „Pravijo mi Travka. To pa zato, ker sem še majhen. Ko bom velik, mi bodo rekli...“

Uradnica je vzkliknila: „To je on — seveda, on je, Travka! Starši ga že drugi dan iščejo. V časniku je oglas. Takoj jih obvestim po telefonu.“

(Se nadaljuje.)

Miran Jarc

Živali pripovedujejo

Prizor v gozdu

Že ves dan sem hodil po zasneženem gozdu, tako prevzet po lepoti tihe zimske pokrajine, da nisem niti opazil, kdaj se je znočilo. Nenadoma me je zdrnil nenavaden šum. Dvoje temnosivih oči se je srepo zazrlo vame, da sem kar obstal. Pred menoj je čakal zajec. Ni se premaknil.

»Prijatelj ali sovražnik?« je zaklical hripavo.

Začuden sem odvrnil: »Prijatelj!«

Zdaj se je zajec previdno približal. Ušesa so mu stala pokonci, nosnice so mu drhtele, ko mi je šapico položil na koleno: »Tedaj pojdi z menoj!«

»S teboj? Kam?«

»Prosim te, pojdi, pomagal mi boš. Oh, vi ljudje, ljudje!« je zastokal.

»Pa kaj se je vendar zgodilo?«

»Pridi, saj boš videl!«

S težavo sem gazil za njim, se spotikal ob koreninah, se lovil med zasneženimi vejami in se pošteno utrudil, ko sva se ustavila pred veliko jelko, ki je do tal povešala veje. Pod streho teh vej si je bila zajčja družinica napravila svoj domek.

Zajec je obrnjen proti hišici iz vej, spregovoril: »Pridi, če moreš, ven!«

Začul sem pritajen šelest, in v slabotnem svitu zvezd sem že ugledal zajko, ki je počepnila pred zajčjo hišico. Prvo, kar sem opazil, so bile njene oči. O, te preplašene oči, kakor jih imajo samo bolniki ali umirajoči. Pa še vedno je sijal v teh očeh blesk, ali iz tega bleska je sevala groza.

»Človek!« je kriknila zajka.

Zabolelo me je. Ali smo ljudje taka strašila, da se nas vse živali boje?

Zajec pa je svojo ženico pomiril: »Res je pred teboj človek, toda ta je naš prijatelj. Kar bliže pridi!«

Zajka se je s težavo privlekla čez prag. Šele zdaj sem opazil, da uboga

žival šepa. Zadnji nogi je imela čisto hromi. Mukoma je dušila krčevito stokanje, ki ji ga je izzval sleherni korak. Žalostno je uprla vame očitačoči pogled, kakor bi me hotela vprašati, čemu sem prišel motit njen mir.

»To je moja žena,« se je oglasil zajec. »Hroma je. Toda ne od rojstva. O, tudi ona je svoje dni tekala, da je nisi mogel ujeti. Še mene je prekosila. O, kje so časi radostnega življenja!«

Zajka pa je dodala: »Zdaj čakam samo še smrti. A se me noče usmiliti!«

»Kaj pa govoriš?« jo je zavrnil samec, »ne smrti, zdravja čakaš!«

»Zdravja?« je zastokala uboga žival in milo pogledala. »Ali mi prinaša zdravje morda človek, ki si ga privedel k meni? O, človek nam nosi samo smrt. Dobro, naj mi da smrt. Naj me torej reši strašnih muk!«

Človek prinaša smrt! Kako me je ta vzklik pretresel.

»Res je tako,« je prikimala nesrečna žival. »Smrt prinaša, pa ne tiho smrt boleznin in starosti, marveč kruto, nenadno. Človek me je obstrelil, da ne morem ne živeti, ne umreti...«

Molčal sem. Zdaj se je oglasil zajec: »Tu vidiš, kaj počenjate z nami. Zato sem te povabil semkaj. Glej jo, nesrečno mojo ženo. Če mi je že ne moreš rešiti, ubij jo, da bo vsaj nehala trpeti!«

Kako jo naj ubijem, ko mi je še vsaka bilka sveta! Stal sem in premišljal, pa nisem našel izhoda. Tedaj se je zgodilo nekaj nepričakovanega. Za hrbtom sem začul šumot vej. Ozrem se. Iz gošče je priskakljalo troje srn, ki so se med seboj razburjeno razgovarjale. Iz kopice vzklikov sem razločil samo nekaj stavkov: »Pomagajmo mu... Kaj naj storimo... Poiskati si moramo novo pot do potoka... drugače nas ljudje spet zasledijo in postrle. Oj, strašni so ljudje!«

»Mir vam bodi!« sem vzkliknil. Srne so osupnile in viknile: »Človek!«

Najstarejša med njimi me je ogovorila: »Mir nam oznanjaš? Ali samo svoj mir ali mir vsega človeštva?«

Žalosten sem jim moral priznati, da jim ponujam samo svoj mir. Po teh besedah so se srne opogumile: »Tak vsaj ti povej, zakaj nas pobijate?«

»Zato, da lahko mi živimo,« sem se odrezal, kajti vsako olupševanje resnice se mi je zdelo spričo ranjenega zajčka nepošteno.

»Torej nas sovražite?« so vprašale.

»Ne, ljubimo vas!« sem odvrnil.

»Tedaj nas ubijate, ker nas ljubite?«

»Ne zato,« sem se trpko nasmehnil, »ampak ker je taka določba. Usojeno nam je, hraniti se z vašim mesom.«

Najbližja je povabila glavo in dejala: »Taka je torej določba. In vendar, da bi vi ljudje vedeli, koliko moramo pretrpeti zaradi vas, ko venomer bežimo pred vami, ko moramo venomer iskati novih skrivališč, da nas takoj ne izsledite, ko od najzgodnejših let pa do pozne starosti trepečemo pred lovci — dvomim, če bi nas poslej še preganjali in uničevali.«

»In vendar vas ljubimo. Ali vam nismo sredi gozda postavili jaslice s sladkim senom in s kupom soli, da ne bi umrle od gladu? Ali vam niso povedali vaši predniki, koliko so še pred sto leti trpeli zaradi volkov, ki so se klatili po teh gozdovih in katere so pregnali lovci, da lahko bolj varno živite? In ali vam res samo mi nosimo smrt? Na sto in sto krajih preži na vas nesreča. Pri padcu si zlomite nogo, vejevje vam zadrigne vrat, huda zima vam preti z mrazom. Praviš, da mi ljudje ne vemo, kaj je strah in tretpet za življenje? O, potem nas ne

poznaš. Tudi mi ljudje poznamo trpljenje, morda še strašnejše od vašega. Tudi nas preganjajo boleznih vseh vrst, in tudi med nami gre borba na življenje in smrt. Potresi nam rušijo bivališča, požari nam upepeljujejo varne domove, najhujše pa so vojne, ki divjajo med človeštvom in more stotisoče in milijone mož, žena in otrok. O, verujte mi, če trpite ve živali, tudi mi nič manj ne trpimo...« In pripovedoval sem jim žalostno zgodovino človeških borb, zmag in padcev.

Živali so me strmé poslušale. Ko sem nehal govoriti, se je oglasila srna:

»Čudno je vse to, kar pripoveduješ. Me pa smo mislile, da ste vi ljudje višja bitja, da ste kakor bogovi... Čudno. In ali se ni v človeški podobi nekoč vam prikazal sam Bog in vam naročil, da se ljubite med seboj in da ljubite vse stvarstvo? To smo slišale na sveti večer, ko je dano vsem živalim čutiti mir božji na svetu...«

Vsi so napeto pričakovali, kaj bom odvrnil. Zajček je sedel na pragu svoje hišice in držal tačice kvišku, zajka je čepela na pol zleknjena in z velikimi očmi strmela vame. Srne so stale kot prikovane, še diha ni bilo čuti. Tih sem odgovoril v grobni molk: »Sam Odrešenik sveta je moral trpeti. Trpljenje je delež vsega ustvarjenega... Skušajmo si vsaj lajšati bolečine, če že ne moremo preprečiti zla.«

Živali so molčale. Povesile so glave, kakor da me niso razumele. Zajček je omahnil na tla, zajka se je zavlekla na ležišče, srne pa so se zagledale v daljavo. In razšli smo se brez besed.

IVAN DODIČ

SEDEM PALČKOV

SEDEM PALČKOV IZ KOČE JE SKOČILO,

PONEDELJEK GOSTI JE ZAČEL.

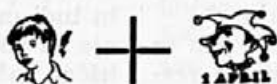
TOREK SREDO JE OBJEL.

ČETRTO SE NI NIČ LJUBILO.

PETEK IN SOBOTA STA PLESALA,

K MAŠI SE NEDELJA JE PODALA.

LUKEC IN 1. APRIL

 JE PRIŠEL. BI RAD SVOJO POVLEKEL
ZA . PA TEČE PO V . TAM SE NA
 IN GLEDA NA . KO STOPI IZ
S PIČO ZA V , SE SKRIJE IN ZAČNE
„POMAGAJTE! POMAGAJTE!“ SPUSTI NA TLA
IN ZAVPIJE: „ IN !“ IN TEČE PO V
ODPRE IN KRIČI: „, KAJ JE?“ A SE POKA
OB IN SE NA VSE GRLO SMEJE: „, !“
„TI , TI!“ SE JEZI IN IŠČE . PREDEN
MATI NAJDE, JE ŽE NA . MIMO
GREDO IZ . PA STEČE K ,
GLEDA V IN : „POMAGAJTE!“ VRZEJO
 NA TLA IN VSI K . GLEDAJO V

„KAJ PA JE?“ PA SE SMEJE: „1 APRIL, 1 APRIL!“ ALI

 SO HUDI. DVIGNEJO IN HOČEJO

NABITI. KOMAJ JIM ZBEŽI NA . TAM SPLEZA

NA PRAV DO ZADNJE . ALI SE

PRELOMI IN PADA OD DO . NA ZADNJI

 PA GA ZGRABI ZA , DA OBVISI MED

 IN . ZDAJ VPIJE ZARES: „POMAGAJTE!“

ALI SKAČEJO OKOLI IN VPIJEJO: „1 APRIL,

 JE VJEL!“ POTEM JE VIDEL ŠE STO-

PITI IZ Z DOLGO V .

ŠE BOLJ JE : „POMAGAJTE!“

Junaki sinjih višav

Hidroplani

Na koncu Boke Kotorske blizu vasi Kumbora opazimo vse polno obsežnih lop. Od lop do morja so tla na debelo in gladko betonirana. V teh lopah so hidroplani naše vojske. To so aeroplani, ki imajo namesto koles dvoje okrog in okrog zaprtih, čolnu podobnih posod (plovke). Ti posodi držita hidroplan na vodi, da ne utone; z njimi drči letalo po morju, dokler ne dobi toliko zaleta, da se lahko dvigne.

Ako vprašamo letalca hidroaviatika, če mu je vreme ugodno za let, ne bo pogledal na nebo, temveč na morje in morda odgovoril: »Morje je za vzlet pripravno, ne preveč nemirno.« Ko zdrči hidroplan iz lope po betoniranih tleh na morsko gladino in drči po morju, letalec komaj čaka trenutka, da se odlepi od vode in dvigne v zrak. Ako je morje nemirno, udarjajo valovi ob propeler in krila in lahko poškodujejo letalo. Še nevarnejši je pristonek. Hidroplan mora pristati na vodi. Ko se s silo spusti na njo v slabem vremenu, lahko udari ob val s tako močjo, ko da bi udarilo ob kamenita tla. A tudi ob mirnem morju je pristajanje težko. Mnogo vaje je treba, preden zna pilot preceniti razdaljo letala od morske površine, ker oko nad morjem zelo vara. Kdor tega ni vajen, temu se lahko zgodi, da zabije letalo s sprednjim koncem v morje, ne vedoč, da mu je tako blizu. Varljivost morja je že marsikaterega letalca ugonobila.

Letalci hidroplanov so vedno v večji nevarnosti kot letalci običajnih letal. Oni so izpostavljeni poleg nevarnosti v zraku še nevarnosti na morju. Če se aeroplan v zraku nad zemljo pokvari in se pilotu posreči pristati, je rešen; če pa mora hidroplan pristati sredi morja, še ni rešen — sedaj začne njegova druga borba za življenje.

»Ko se izvlečeš iz morja na suho,« pravijo hidroaviatiki, »si šele živ in rešen. Če pa moraš sredi morja čakati na počasno smrt — to pa je druga pesem. Največkrat te reši le še čudež.«

Kako to izgleda, nam najlepše pove opis nesreče pilota, narednika Ivana Karoša. Sam opisuje svoje doživetje takole:

»Bili smo v zraku, da se vadimo iskati sovražne ladje. Dvignili smo se ob 1 uri popoldne iz Divulja, severno Splita, kjer je druga naša hidroplanska baza. Jaz sem bil pilot, z menoj sta bila v letalu še oficir - izvidnik in radijski telegrafist. Pihala je močna burja. Ko smo izvršili nalogo, smo se začeli vračati.

Nekako sedem milj južno od otoka Visa mi pade nekaj kapljic bencina v oči. (Kasneje se je ugotovilo, da je bila počila cev, ki dovaja bencin v motor.) Nekoliko me je to zaskrbelo, a mislil sem, da le dospemo srečno do postaje. Ali trenutek nato je že pred menoj siknil plamen in objel ves prednji del letala. Hip nato sem zaprl bencin in obrnil letalo v bok, da bi se rešil plamenov, ter letel navzdol proti morju. Ko smo bili dve sto metrov nad morjem, je izgorel ves prosti bencin in ogenj je ugasnil. Ali vkljub temu sem se moral spustiti na morsko gladino. Ura je bila 2 popoldne. Nahajali smo se 25 km oddaljeni od Biševa, najbližjega otoka. Srečno smo pristali na odprtem morju vkljub valovom. Pregledal sem motor in ugotovil, da mu ni pomoči. Vdati smo se morali v usodo in čakati, da nas kdo reši. Tovariša sta napojila nekaj belih cunj z oljem iz motorja in mi z njimi ovila obraz, roke in noge, ker sem bil

poln opeklin. Morje je bilo tako valovito, da so se plovke letala komaj še borile z njim. Veter je bil oster in struja močna — nosila nas je, kamor je hotela. Ko smo spoznali, da se letalo s svojimi plovkami dobro drži, smo se razmeroma še dobro počutili, le telegrafista se je lotila morska bolezen. Medtem ko sem jaz opazoval obzorje, je drugi tovariš ležal na krilu, tretji pa na trupu. Najhuje je bilo, ker nismo imeli pitne vode. Tu sem prvokrat spoznal resnico, da človek lahko sredi morja od žeje umre. Imeli smo le še eno tričetrtilitrsko steklenico vode, pa smo jo hranili za skrajno silo. V borbi postane človek bolj žejen kot običajno, a morali smo se premagovati. Da bi pregnali čas, smo se začeli šaliti, a vse je bilo nekam prisiljeno.

Medtem je nastala noč. Valovi so naraščali. Demontirali smo bencinske tanke in napravili iz njih splav za primer, da letalo utone. Ob 4. uri zjutraj smo zagledali v daljavi belo ladjo.

»Evo, ladja prihaja!« je vzkliknil oficir - izvidnik.

»Pa bo tudi odšla!« je odgovoril telegrafist.

Res je izginila in nas ni zapazila. Okrog 8. ure se je prikazala — a spet izginila — druga ladja. Avion na morju predstavlja majhno, premajhno točko; le slučajno jo je mogoče opaziti, posebno če je morje razburkano. Zgodi se, da išče 30 do 50 hidroplanov izgubljeno letalo na nemirnem morju, pa ga ne najde, čeprav plava tik pod njimi. Vkljub temu — obupali nismo, kajti opazili smo, da nas struja vodi po morskih poteh, ki jih uporabljajo ladje. Razen tega smo vedeli, da nas tovariši gotovo že iščejo. (Kasneje smo izvedeli, da so nas res iskali, a brezuspešno.)

Preživeli smo že 24 ur na letalu v borbi z morjem, ko smo nenadoma zagledali ladjo z dvema jamboroma. Začeli smo mahati s sukunjami. Bili smo oddaljeni 12 milj, a vkljub temu nas je eden mornarjev na ladji opazil z golim očesom! Ladja se je približala in nas rešila.

Bili smo tako izmučeni, da je radijski telegrafist začel izgubljati zavest.

Ivan Dodlič

Skopuh in siromak

Skopuh je izgubil na cesti mošnjo denarja. Pred cerkvijo je dal oznaniti, da bo dal tistemu, ki mu prinese njegov denar, eno četrtno vsote. Pošten siromak je prišel k njemu in mu hotel izročiti najdeni denar. Hotel pa je imeti obljubljeni četrtno vnaprej.

Skopuh je pogledal novce in jih preštel. Pa mu je žal obljubljene nagrade. Zato reče: „Sto novcev manjka, ti si jih vzel in zato ti ne dam nič najdenine.“

Siromak pa mu ni hotel izročiti denarja, rekel je: „Bo že sodnik določil, ali mi pripada obljubljena vsota ali ne. Jaz sem pošteno hotel vrniti ves denar.“

Drugi dan sta šla oba na sodnijo. Sodnik je rekel siromaku: „Ta denar ni skopuhov, ker je on imel sto zlatnikov več v mošnji. Ta denar je izgubil nekdo drugi. Nesi ga domov in ga čuvaj, dokler se ne najde oni, ki ga je zgubil.“

L. Marok

Mine

O minah se v današnji vojni silno veliko piše in govori. Pomorske mine niso nov izum. Prvo mino je izumil Amerikanec Bushnel (Bešnel). Sicer je bila malo nerodna iznajdba, kajti bilo jo je treba pričvrstiti na sovražni brod, kar pa ni bila lahka stvar.

Rusi so prvi spoznali važnost min za obrambo obale in so še danes najboljše minerji.

V glavnem imamo 4 vrste min: 1. mina na udarec, 2. električna mina, 3. antenska mina, 4. magnetska mina.

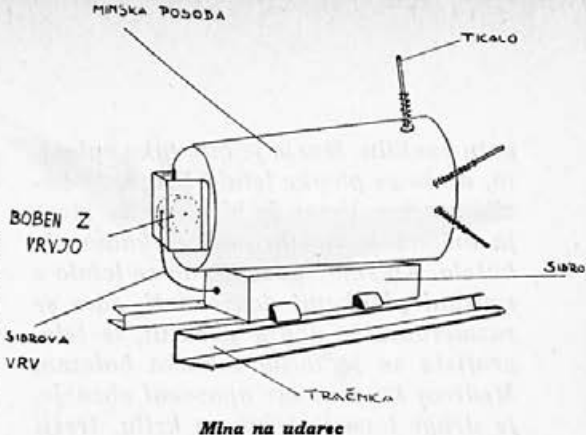
Mina na udarec sestoji iz treh delov: a) iz minske posode, b) iz sidrove vrvi, c) iz sidra.

Minska posoda je lončaste oblike iz železne pločevine, napolnjena z razstrelivom. Ker je ta posoda lažja od vode, sili na površino. Da pa ne splava na površje, ampak ostane v primerni globini pod vodo, je s pomočjo sidrove jeklene vrvi privezana na sidro, ki je 250 kg težak kos železa.

Na zgornjem obodu posode je 5 tako zvanih tical.

Če parobrod zadene ob tako ticalo, užge v notranjosti mine vžgalno kapico in eksplozija nastane. Te vrste min vidite na prvi sliki, vendar pa so že zastarele in se uporabljajo le še pri vajah. (Risba A.)

Električna mina je iznajdba prejšnje svetovne vojne. Ta mina ima tudi — kakor prejšnja — 3 dele: minska posoda, sidrovo vrv in sidro

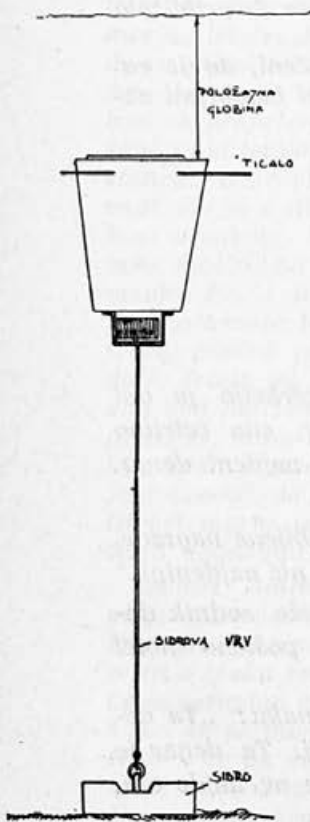

Mina na udarec

in je pritrjena na dnu morja kakor mina na udarec. Vendar pa mi n s k a p o s o d a nima več lončaste oblike, temveč obliko kroglice. To pa zato, kajti gre v kroglo mnogo več razstreliva kakor v posodo lončaste oblike. Krogla tudi lepše plava. V tej krogli je posebna posoda, kamor se vloži do 500 kg najhujšega razstreliva. Na obodu kroglice pa niso več ticala, ampak rogovi. (Glej risbo B.) Ti rogovi so pesem za sebe. Vsak tak rog ni nič drugega kot električni člen (element). Napravljen pa je takole: Dno roga je ogljena plošča, stene pa so iz cinka. Med stenami se nahaja mala stekleničica, ki je napolnjena s kislino, ki se ji pravi elektrolit. Da se pa steklenica razbije šele pri močnejšem sunku, je ves rog obložen še s svinčnim plaščem. Vsak rog je poleg tega še spojen z izolirno žico s kapico, ki je v razstrelivu plavajoče mine. (Glej risbo C.)

Če torej zadene ladja ob rog, se ta skrivi, ker je svinec, kakor veste, zelo mehak. Steklenička počí in kislina se razlije po cinku in ogljeni plošči. V elementu nastane električna struja, ki po žici steče v kapico. Kapica eksplozira in zažge razstrelivo. Nastane eksplozija mine, ki raznese ladjo.

Sidro te mine je iz močne, jeklene pločevine in ima obliko velikega zaboja. Na gornji plošči je poseben ležaj, kamor se posadi minska posoda, kadar se mina ukreca na ladjo. Ob straneh pa ima sidro kolesca, tako da se mina vozi po tračnicah, ki so položene na palubi ladje, ki polaga mine. V samem sidru je na posebnem

Risba A

valju namotana sidrova vrv. Spletena je iz 12 do 15 tankih jeklenih žic. Vrv je z enim koncem privezana na minsko posodo, z drugim pa na sidro. Dolga je 300 m za obalne mine, pri minah za velike globine pa do 1000 m. (Oglej si zopet risbo B.)

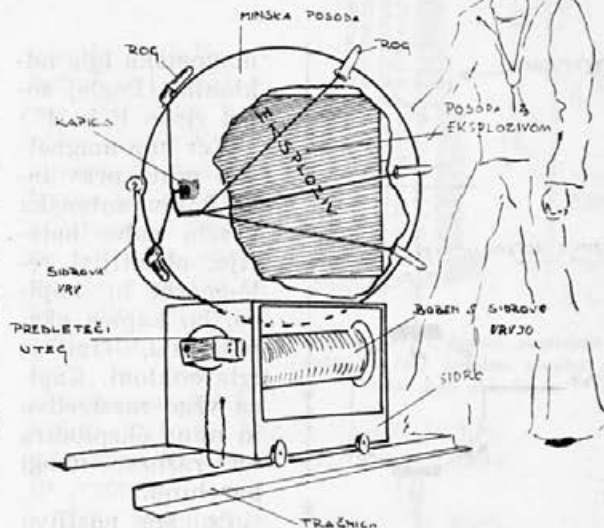
Antenska mina je ameriški izum. Praktični Angleži so izum takoj odkupili in danes jo proizvajajo v glavnem na Angleškem.

Ta mina je zelo podobna električni mini. Poleg minske posode, sidra in vrvi ima še 40 m dolgo gornjo anteno in 35 m dolgo spodnjo anteno. (Glej risbo D.)

Ta mina deluje takole:

V šoli ste se učili, da je vsako železno telo nekoliko električno. Torej parobrod in podmornica tudi. Zdaj pa pazite: Imamo zelo občutljive aparate, ki pokažejo prisotnost tudi najmanjše količine elektrike. Kazalec na teh aparatih se zaniha, čim pride v bližino električno telo. To so uporabili pri antenski mini.

Imam suho baterijo, prav takšno kot pri žepnih svetilkah. V krog električne suhe baterije vključim aparat, ki mi pokaže prisotnost električnih teles — in pa kapico, ki takoj eksplo-

Risba B

dira, čim je strujni krog baterije sklenjen. Kjer v bližini ni električnega telesa, kazalec miruje in struja v bateriji tudi. Če pa se žice dotakne električno telo, kazalec zaniha in sklene strujni krog baterije. Struja steče iz baterije in zažge kapico, ki eksplodira. (Glej risbo E.)

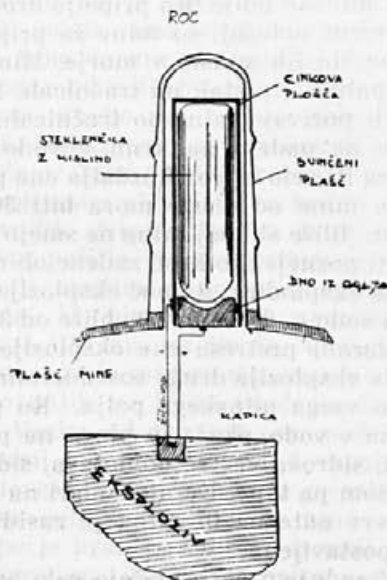
Vidite, na tem je osnovana antenska mina. Ko je mina položena, drži napeto gornjo anteno posebni plovek, spodnjo anteno pa drži napeto sidro.

V minski posodi pa imam suho baterijo in tak občutljiv aparat. Pravimo mu relé. Če se gornje ali spodnje antene dotakne parobrod ali podmornica, kazalec releja v minski posodi takoj zaniha. To nihanje sklene strujni krog suhe baterije, struja vžge kapico, kapica pa razstrelivo — mina eksplodira in raznese parobrod. Tej mini niso potrebni rogovi, zato jih tudi nima.

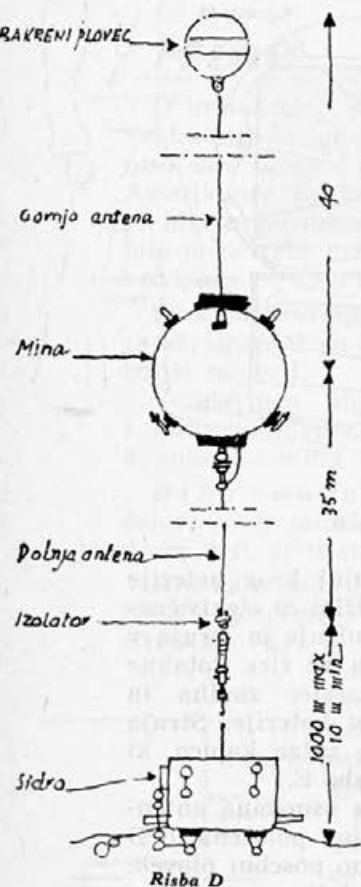
Magnetska mina je nemški izum.

Vzemite kompas. Če igli približate nož, bo igla zanihala, kajne? Predstavljajte si antensko mino pa boste vedeli, kako deluje magnetska mina.

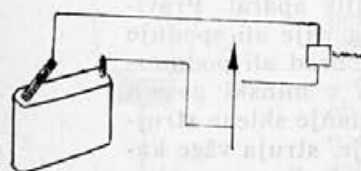
V notranjosti minske posode ima magnetska mina magnetno iglo. Ako leži mina na dnu 30 do 40 m globoko in se tej mini približa parobrod ali podmornica na približno 50 m, se bo

Risba C

Risba D

Risba E

magnetska igla odklonila (Poglej zopet risbo E in F.)

Ker ima magnetska mina prav tako kakor antenska v sebi suho baterijo, občutljivi relé-aparat in kapico eksplodirala, čim se igla odkloni. Kapica vžge razstrelivo in mina eksplodira ter raznese ubogi parobrod.

Če ste pazljivo čitali opis antenske mine, ste spoznali, da mora ladja z adeti ob anteno, da mina eksplodira. To pri magnetski mini ni potrebno. Dovolj je, da se ladja mini samo približa! Zato je ta mina tako zelo nevarna in zahrbtna. Magnetskih min tudi ne morejo loviti — kakor druge — ker leže na dnu, in do danes še ni izuma, ki bi omogočal, da bi se očistilo morje in morska pota tega najnevarnejšega orožja.

Kako mine polagamo?

Nikdar ne položimo ene same mine, ampak vedno mnogo min, da nastane tako imenovano minko polje. Število min v enem polju je zelo različno. V svetovni vojni so n. pr. Angleži in Amerikanci položili med Škotsko in Norveško več minkih polj, ki so imela 80.000 min!

Mine se položijo v več vrst, tako da v vsaki vrsti leže minske posode v različnih globinah pod vodo.

Minko polje se polaga takole: Komandant je dobil povelje, kje naj položi minko polje. Ko pripelje brod na odrejeni položaj, so mine že pripravljene, da jih spuste v morje. Mine so na palubi v vrstah na tračnicah. Mornarji porivajo mine po tračnicah, dokler ne padejo na krmi v vodo. To mora iti zelo hitro! Razdalja ene položene mine od druge mora biti 30 do 40 m. Bliže skupaj mine ne smejo biti, kajti pozneje, ko brod zadene ob mino in ta eksplodira, se moč eksplozije širi pod vodo — in če bi bile bliže od 30 m, bi zaradi pretresa ene eksplozije nastala eksplozija druge sosedne mine in tako vsega minkega polja. Ko pade mina v vodo, skače in plava na površini, sidro vrv se odmotava, sidro z utežom pa tone. Ko utež udari na dno, se vrv nategne in mina je zasidrana in postavljena.

V zadnjem času mečejo celo avioni mine v morje.

Viljem Kunst

»Daj nam danes naš vsakdanji kruh«

Nevidni prijatelji

V prvem nadstropju sva se ustavila pred dvorano, ki je nosila napis: »Nevidni prijatelji«. Takoj sem opazil razliko med to in med prejšnjimi dvoranami. V okusnih lončkih so rastle najrazličnejše rastline. Strop dvorane je bil steklen, skozi ogromna okna na stropu in na stenah je sijalo sonce.

V kotu pri vhodu je stala okrogla mizica z dvema stoloma. Vsedla sva se, toda učenjaku ni bilo do počitka.

»Si slišal o Ameriki?«

Nekaj me je presunilo. Spomnil sem se očeta, ki je šel od doma, ko sem bil še čisto majhen. Spomnil sem se razglednic, ki jih je pošiljal. Na njih so bile ogromne stavbe z več kot 50 nadstropji.

»No, dobro,« je dejal učenjak. »Zamisli si hišo, kakršno si videl na razglednicah iz Amerike. Ta hiša naj ima sto nadstropij. V vsakem nadstropju naj bo dvajset stanovanj in v vsakem stanovanju, recimo, pet ljudi. Če izračunava vse prebivalce, najdeva, da jih je deset tisoč. Vsak, ki more delati, ima svoje delo kar v sobi, tako da mu ni treba hoditi ven. Nobeden od njih pa si ne kuha sam. Za vso stavbo naj bo ena sama kuhinja. Nahaja naj se pri dnu stavbe, morda v kleti. Poleg kuhinje mora biti ogromno skladišče za hrano. Od tod vodijo dvigala. Po teh dvigalih se ljudem pošilja vse kar potrebujejo.

Tudi rastlina je palača, ogromna palača, ki nima le 100 nadstropij, temveč jih ima na tisoče. V vsakem nadstropju je mnogo stanovanj, v teh stanovanjih pa je na tisoče in tisoče sob. Vsaka od teh sob je podobna ogromni kemični tovarni, tovarni, ki jo človeška roka ne zna napraviti. Vsaka soba pa potrebuje hrano, za vse pa je hrana na dnu, v zemlji. Tu so ogromna skladišča najraznovrstnejše hrane. To je naša rodovitna

zemlja, zemlja, v kateri se nahajajo vse potrebne hranilne snovi. Vsa ta ogromna količina hrane pa bi bila za milijone in milijone sob brez pomena, če v zemlji ne bi bilo nevidnih prijateljev, 'kuharjev', ki bodo iz neuzitnega dušika, kalija, fosforja, kalcija in ostale hrane napravili okusne 'zajtrke', 'obede' in 'večerje'.

Teh neumornih delavcev v kleti, teh prijateljev kmetovalca nihče ne vidi. To so mala živa bitja, tako mala, da jih s prostim očesom ne moremo videti. Milijone in milijarde jih je v rodovitni zemlji. To so glivice.

Če sva rastlino primerjala palači s tisoč nadstropji in milijoni sob in sobic, lahko glivico primerjamo mali bajti, v kateri je ena sama sobica. Najbolje bo, če si to ogledava s pripravo, ki vse silno poveča. Taka priprava se imenuje mikroskop. Skozi njega bova videla tudi glivice.

Glivice so gojili v posebni posodi. Učenjak jih je dal nekaj na stekleno ploščico, ki jo je zatem vtaknil v mikroskop in mi velel, naj pogledam. Približal sem oko čudni pripravi.

»Ali kaj vidiš?«

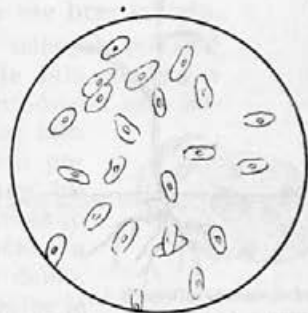
»Vidim. Na belem krogu vidim vse polno malih vrečic.«

»To so glivice. To so oni nevidni prijatelji kmetovalca, ki v zemlji pripravljajo hrano za vse sobe ogromne palače. Povečala jih bova še bolj, morda boš videl, kako se množijo.«

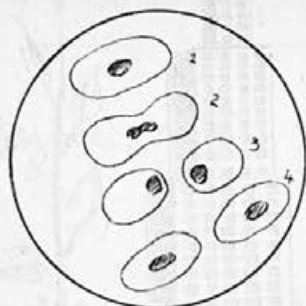
Stopila sva k drugemu mikroskopu. Bil je podoben prvemu, le da je bil mnogo večji. Uče-

Rastlina, ki je komaj pogledala iz zemlje je bolj umetna stavba kot kateri koli nebotačnik

Glivice pod mikroskopom

Razmnoževanje glivic. 1. Prvotna glivica. 2. Glivica se zoži. 3. Glivica se razdeli. 4. Jedro se pomakne proti sredi. Iz ene nastaneta dve

da je sestavljena iz nekake prozorne vrečice, ki je bila polna zdrizaste tekočine. Sredi tekočine je bila temna točka. Učenjak je povedal, da se imenuje jedro. Glivica je bila živa.

Ko sem tako gledal, se je vrečica v sredini pričela ožiti. Izgledalo je, kakor da jo je nekdo opasal z nevidnim pasom, ki ga vedno bolj zateguje. Že sem mislil, da se bo glivica preščipnila, ko sem opazil, da se deli tudi jedro. Tudi njega je neka sila po sredini ožila. Vsa stvar je bila vedno bolj zanimiva. Pas jedra in vrečice je postajal vedno ožji, nazadnje pa se je glivica preklala na dvoje, na dvoje pa se je preklalo tudi jedro, nastali sta dve vrečici. Čez nekaj časa sta se nekoliko zdebile, da sta bili povsem enaki oni, ki sem jo videl v začetku. Stvar pa ni bila še končana. Obe vrečici, ki sem ju sedaj videl, sta se pričeli ožiti, ožila so se tudi jedra, še nekaj časa, iz dveh glivic so nastale kar štiri. Ko so dorasle, so se pričele ožiti, nastalo jih je osem, iz osmih jih je nastalo šestnajst, dalje nisem mogel šteti.

Učenjak mi je povedal, da jih potem nastane 32, pa 64, iz teh pa 128, pa 256, pa 512 in v nekaj urah milijoni in milijarde.

Nikdar prej si nisem mislil, da se kaj takega nahaja v zemlji. Ko sva z učenjakom hodila skozi mnoge dvorane v pritličju, sem spoznal hrano,

ki jo rastlina uživa. Mislil sem si takrat, da je dovolj, da se ta hrana raztopi v vodi in da si jo rastlina vzame s svojimi koreninicami. Sedaj pa sem spoznal, da je ta hrana večinoma neujžitna, da jo morajo glivice najprej pripraviti, »skuhati«.

»Kako pa pridejo glivice v zemljo?«

»Glivice pridejo v zemljo s hlevskim gnojem. Hlevski gnoj je sestavljen v glavnem iz živalskega blata in stelje. Glivice, ki se naselijo v gnoju, spremenijo vse to polagoma v humus, ki je važen sestavni del vsake rodovitne zemlje. V humusu so milijarde glivic, ki hrano v zemlji spremenijo v obliko, ki jo rastlina potrebuje.

Glivice najbolje uspevajo v zemljah, ki niso ne kisle in ne alkalične. Dalje si je treba zapomniti, da potrebujejo glivice za svoje življenje poleg toplote in vlage še kisik. Kisik pa pride z zrakom le v dovolj zrahljano zemljo. Oddajajo pa glivice ogljikov dvokis. Ta mora iz zemlje pobegniti, ker se sicer glivice v njem zadušijo. Ogljikov dvokis pa zopet lahko pobegne le iz dovolj zrahljane zemlje.

Iz vsega, kar sva čula o glivicah, lahko zaključiva, da je gnojenje s hlevskim gnojem neobhodno potrebno, ker pridejo glivice v zemljo v zadostni množini le s hlevskim gnojem.«

Ustroj rastline

»Malo prej ste rekli, da je rastlina podobna ogromni palači, ki ima več tisoč nadstropij in na milijone sob in sobic. Kje pa so te sobe pri rastlini?«

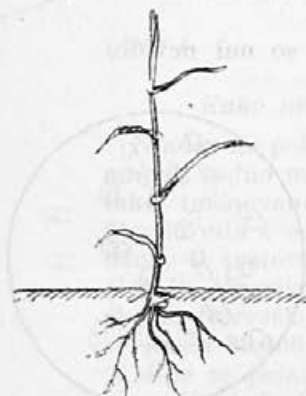
»Nobena palača ni tako umno grajena kakor rastlina. To bova spoznala v dvorani, v katero sva pravkar stopila.«

Dvorana je imela steklen strop. Po mizah so stali razni mikroskopi, na policah pa so bile razporejene posode, v katerih so rasle rastline.

Učenjak je izdrl rastlino in tolmačil:

»Vsaka rastlina ima v glavnem tri dele: korenine, steblo in liste. Pozneje bi na rastlini imeli še četrti del, cvet in za njim petega, plod. Poglejva prve tri dele nekoliko bolj natančno.

Korenine se razpletajo po zemlji in držijo rastlino. Širijo se na vse strani.

Glavni deli vsake rastline so: korenine, steblo in listi

Na koreninah so tanjše koreninice, te pa so obrasle s tankimi dlačicami, s katerimi rastlina srka svojo hrano.«

»Je sila, s katero dlačice srkajo hrano iz zemlje, velika?«

»Sila, s katero dlačice koreninic srkajo hrano, je pri različnih rastlinah različna, povsod pa jako velika. Tako vemo, da lišaji srkajo hrano iz dreves, na katera se naselijo, s silo 100 in več atmosfer. Koreninice naših žit srkajo hrano s silo 10 atmosfer.«

»Koliko pa je to ena atmosfera?«

»Misli si, da imaš pokončno stekleno cev, ki je visoka 10 m. Cev naj ima tako veliko odprtino, da gre v njo tvoj mali prst (1 cm²). Zamaši to cev na spodnjem koncu s prstom in jo v mislih do vrha napolni z vodo. Vsa ta voda (10 m visok steber) pritiska na tvoj prst s silo, ki ji pravimo ena atmosfera. Z desetkratnim takim pritiskom sesajo koreninice žita svojo hrano iz zemlje.«

Dlačice pri koreninah ovsca, ki je vzkalil

»Tudi to je pri različnih rastlinah različno. Pri lucerni na primer so našli koreninice, ki so segale 10 m globoko. To so seve izjemni slučaji. Tudi koreninicom pšenice so sledili tu in tam do globine dveh metrov. V splošnem smatramo, da imajo naša žita pitke koreninice, so pa zato bolj goste.

Drugi važni del rastline je steblo. Če primerjava rastlino z ogromno stavbo, bi lahko rekla, da so koreninice pri rastlini tisto, kar so pri stavbi temelji. Steblo pa je pri rastlini isto, kar so pri palači hodniki in dvigala. Po stebelu potuje hrana v liste, v tovarne. Steblo je grajeno tako, da se more upreti tudi močnemu vetru.

List je glavni del rastline. Vsak list je podoben ogromnemu mestu, v katerem je vse polno tovarn. Te tovarne so tako čudovite, da človek sličnih ne zna postaviti. Naloge, ki jih opravlja list, so tako množestvilne, da vseh

kar ne moreva naštet. Omeniti pa je treba najvažnejšo: v listu nastaja naš vsakdanji kruh.

Kako se to dogaja, bova povedala pozneje. Prej si morava ogledati list, steblo in koreninice z mikroskopom.«

Učenjak je prerezal zelen list. Majhen del je dal na steklo in ga vtaknil pod mikroskop. Pogledal sem.

Kar sem videl pod mikroskopom, je bilo podobno malim vrečicam, ki so zložene na kup. Kaj je to?

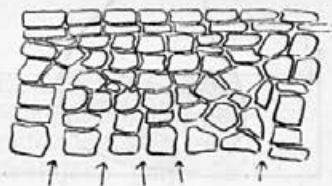
»To so sobe in sobice, o katerih sem ti govoril. Ves list je sestavljen iz samih majhnih vrečic, ki jim pravimo stanice. Vsaka stanica je tovarna zase. Poglej si sliko še enkrat, potem pa jo bova povečala še bolj.«

Ponovno sem pogledal v mikroskop. Slika, ki sem jo občudoval, je bila nepopisno lepa in zanimiva. Vrečica je stala pri vrečici, vmes pa so bile praznine kakor hodniki pri stavbi. Učenjak mi je razložil, da tem prazninam pravimo: medstanični prostor. Opazil sem, da nima vsaka celica zveze s hodnikom. Še nekaj mi je padlo v oči. Nekateri hodniki so vodili ven, na prosto. Zvedel sem, da so to odprtine na spodnji strani lista. To so listne reže, ki opravljajo važno nalogo.

Bil bi še opazoval, če učenjak medtem ne bi pripravil že drug mikroskop. Rekel je, da bom videl košček stebela. Pogledal sem.

Spet same stanice. Bile so nekoliko drugačne oblike kot one v listu, drugače pa so ji bile podobne. Tudi tu sem videl hodnike, a vse brez izhoda.

Tretje, kar mi je učenjak pokazal pod mikroskopom, je bila dlačica s koreninice. S prostim očesom sem komaj videl, da je nekaj tam na steklu. Ko pa sem pogledal skozi mikroskop, bil sem iznenaden. Mikroskop je dlačico tako povečal, da sem videl ogromno deblo. Tudi dlačica s koreninice je sestavljena iz stanic.

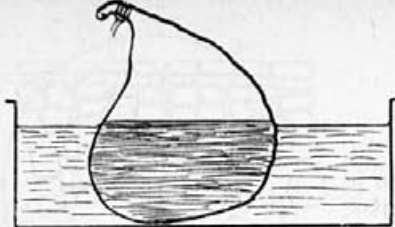
Povečan prerez lista. Puščice kažejo vstop v listne reže

Dlačice pri koreninah ovsca, ki je vzkalil

V sredini stanice se nahaja jedro, krog njega pa zrna listn. zelenila

V zavezanem svinjskem mehurju se nahaja modra galica, ki počasi pronica v čisto vodo

»Vsa rastlina je sestavljena iz stanic, ki opravljajo določeno delo. Da pa bo nama to delo bolj razumljivo, si morava stanico še bolj povečati.«

Učenjak je pripravil najmočnejši mikroskop. Spet sem videl lepo sliko.

Stanice so bile tako povečane, da sem celo videl le eno samo. Videl sem natančno, da je vsa stanica obdana s prozorno kožico, ki je podobna mali vrečici. Ta vrečica je bila napolnjena z zdrizasto tekočino, v sredini te tekočine je bilo stanično jedro, vmes sem videl lepe zelene pike, ki so bile razsute po vsej tekočini. To je listno zelenilo, važen sestavni del vsake zelene stanice.

Učenjak me je pozval, naj še enkrat pogledam kožico, ki obdaja stanico, in naj povem, če ima ta kožica kje kakšno odprtino. Pogledal sem, odprtine nisem našel. Takoj mi je padlo v glavo vprašanje: kako pa pride hrana v stanico, če ni odprtine?

Učenjak je vzel svinjski mehur. V ta mehur je nalil raztopine modre galice. Mehur je nato zavezal in ga vtaknil v posodo s čisto vodo. Čakala sva nekaj ur. Opazil sem, da je prej čista voda postajala bolj in bolj modra. Od česa? Od modre galice, ki je bila v mehurju. Kako pa je prišla galica iz mehurja, če je mehur cel in zavezan? Nikakor drugače ni mogo-

če, kakor da je modra galica prišla iz mehurja skozi steno. Učenjak je pojasnil:

»Če dve tekočini, ki nista enako gosti, loči živa stena (mehur ali stanična kožica), bo gostejša pronicala skozi

steno v redkejšo in narobe, dokler ne postaneta obe tekočini enako gosti.«

Še bolj mi je bil pojav razumljiv, ko je učenjak napravil drug poskus. Vzel je precej široko podolgovato stekleno cev. V cevi je bilo več pregrad iz kožic, ki sva jih narezala iz mehurja. Med posameznimi pregradami se je v začetku poskusa nahajala čista voda. To posodo s čisto vodo je učenjak postavil v kozarec, v katerem je bila raztopina modre galice. Čez nekaj časa sem opazil, da je voda v prvem medprostoru postala modra. Malo za tem se je pobarvala tudi voda v sosednjem medprostoru in pozneje še v sosednjem, tako da je bila čez nekaj časa vsa voda v pokončni posodi modro obarvana. Modra galica je potovala skozi mehurjeve kožice navzgor.

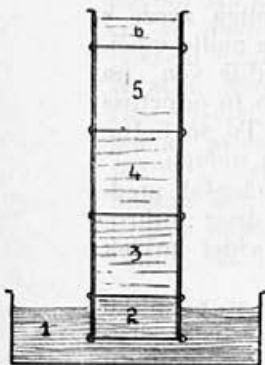
»Približno tako kakor potuje modra galica iz prostora v prostor, potuje v rastlini hrana iz stanice v stanico. Hrana je seve raztopljena v vodi.

Skozi stanično kožico pa ne pronica le tekočina, temveč tudi plin. Dva plina prideta predvsem v poštev. Ogljikov dvokis, ki pride iz zraka skozi listne reže v medstanični prostor in od tam pronica v stanice, in pa kisik, ki iz posameznic stanic pronica v medstanični prostor in skozi listne reže uhaja na prosto.

Na enak način potuje voda po rastlini tudi takrat, ko rastlino odtrgamo, ko torej ni več živa. Znano je, da rastlina, ki smo jo odtrgali, ovene. Ovene radi tega, ker je voda, ki je napolnjevala stanice, deloma izhlapela. Če tako rastlino s spodnjim delom postavimo v vodo, bo voda pričela potovati po stanicah navzgor. Voda bo vstopala vedno više, rastlina se bo počasi vzravnila, a ne bo oživela, ker smo ji odvzeli koreninice. Zaradi vode, ki je napolnila stanice, se rastlina sicer drži pokonci, toda hrane je vsak dan manj, rastlina bo venela in končno bo propadla.

Sedaj se pa napotiva v našo slavnostno dvorano. Tam se bova naučila, kako nastane naš vsakdanji kruh.«

(Konec prihodnjič.)

V posodi 1 je raztopina modre galice. V tej raztopini stoji druga vrh druge pet posod, ki so ločene le s steno mehurja in napolnjene s čisto vodo. Čez nekaj ur bo modra galica prišla vse do vrhne posode.

Drobne zanimivosti

Petrolej

Ako bi vstali naši dedje iz groba, bi se ne mogli načuditi, kaj so njihovi potomci ustvarili v tem času. Največji napredek zaznamuje zadnji čas. Človek je znal izrabiti bogastva narave do neverjetnosti. Največjo korist mu je pri tem prinesla izraba svojstev petroleja. Ko pa je človek spoznal vrednost tega zemeljskega olja, se je začel zanj boriti. Tako velika je korist petroleja, da je najbrž od njega odvisna zmaga ali poraz sedanjih vojn.

Odkar je slavni inženir Diesel iznašel način pogona strojev z zemeljskim oljem, je postal petrolej ena najvažnejših snovi narave. Do tedaj niso vedeli, kam bi s petrolejem, in ga zato niso niti preveč iskali.

Na vsem svetu se je pridobilo petroleja:

v letih 1856.—1860.	10.000 ton
v letih 1896.—1900.	12.000.000 ton
v letih 1926.—1927.	117.000.000 ton
v letu 1938.	197.000.000 ton
v letu 1939.	207.000.000 ton

Že te številke nam povedo, kako se človeštvo trudi, pridobiti čim več petroleja. Petrolej ne služi le za razsvetljavo, ampak tudi kot mazilo za stroje, da laže tečejo, posebno pa kot pogonsko sredstvo za motorje, kajti iz petroleja se pridobiva bencin. Avto se giblje, ker neprestano eksplodira bencin. Zaradi plinske eksplozije bencina nastane pritisk, ki žene stroje. Strojev na bencinski pogon je na svetu vedno več, zato je povpraševanje po bencinu vedno večje.

Največ petroleja pridobiva Amerika — lani 123 milijonov ton. Rusija ima petrolejska polja ob Kaspiškem morju. Lani ga je pridobila 24 milijonov ton. Ta petrolej teče po cevih iz pristanišča Baku ob Kaspiškem morju do Črnega morja, kjer ga nalagajo na ladje. Istotako vodita dva voda iz petrolejskih polj v Iraku proti Sredo-

zemskemu morju. En vod, ki se konča v Tripolisu, je francoski, drugi, ki sega do Haife, je angleški. Razen tega ima Anglija še petrolejska polja ob Perzijskem zalivu in mnogo petrolejskih polj v Ameriki. Romunija je lani pridobila 8 in pol milijona ton petroleja. Ker je romunski petrolej Nemčiji zelo blizu, ni čuda, če se zanj vrši tako huda borba, kajti Nemčija je na Poljskem dobila le malo zemeljskega olja in si ga mora uvažati, kar pa skušajo Angleži in Francozi preprečiti.

Kdor si natančno ogleda zemljevid petrolejskih polj, si bo znal precej točno razlagati marsikateri dogodek zadnjega časa in ga tudi bodoči dogodki ne bodo presenetili. Kdor hoče voditi vojno z bencinom, mora začeti vojno za petrolej.

Prva poštna znamka

Prva znamka za pisma se je pojavila l. 1840. v Angliji. Tri leta pozneje je Švica uvedla znamke, za njo Francija, Belgija, Nemčija in Amerika. Ko so druge države uvidele korist poštne znamke, so jih še one uvedle. Danes je menda ni države, ki ne bi imela poštne znamke.

Znamka z najvišjo denarno vrednostjo je bila natisnjena v Nemčiji kmalu po svetovni vojni, ko je vrednost nemškega denarja (marka) strahovito padla. Ta znamka je nosila natisnjeno vrednost 50 milijonov mark!

Zračni vlak

Človek neprestano zmaguje zrak. Danes obstoje že zračni vlaki. Na motorno letalo je privezanih več jadralnih letal. Motorno letalo jih vleče za sabo po zraku. Jadralna letala nosijo pošto. Ko dospe zračni vlak nad kako mesto, odklopijo zadnje jadralno letalo, ki se spusti na tla in odda pošto. Motorno letalo leti medtem dalje proti naslednjemu mestu, kjer se zopet odklopi eno izmed jadralnih letal. Motorno letalo opravi svoje delo, ko odda zadnje jadralno letalo in se samo spusti s pošto za zadnje mesto na progi.

Pomlad prihaja

*Pomlad prihaja v deželo,
povsod, povsod je že veselo:
ptičica žgoli,
rožica dehti.*

*Vonj opojni daleč sega
iz cvetic,
pesem mila se razlega
iz grla ptic.
Povsod, povsod je že veselo,
pomlad prihaja v deželo.*

Silva Kumelj,

IV. r., Ljubljana-Vič.

Naša uboga kočica ob Dravi

Živel sem ob Dravi v ubogi, uborni koči. Moj oče je bil zlatar, imeli smo ubogo kočjo in dva oralna zemlje, sadili smo koruzo in krompir. Jedli smo največ žgance brez masti in krompir; denarja nismo imeli niti za zvezke. Če nisem imel zvezka, sem prinesel 4 do 6 zlatih zrnec za svinčnik, peresca in pero. Nekoč me je oče poklical in dejal: »Ti, moj fant, močan si, zdrav in krepak, hodil boš z menoj na delo in pomagal.« Drugo jutro ob svitu sva vstala in se odpravila s čolnom; ko sva dospela, mi je rekel oče: »Primi vedrico in jo drži.« Oče in jaz sva si zavihala hlače, stopila sva v vodo, oče je bil do kolen v vodi in jaz tudi. Delala sva, oče je imel s seboj lopato, perišče in nečke, vse je bilo iz jagnedovega lesa. Perišče je bilo veliko, ki je imelo dve lati počez, lopata je bila okovana. Oče je metal tako pridno, da je šlo kamenje dol, droben pesek je ostal na perišču. Delala sva na bogatem kraju. Ko se je začelo mračiti, sva odšla domov. Doma sva vsemu primešala živo srebro in dala v peč. Kmalu je privlekel 7 gramov debelo kroglico in jaz sem mu dejal: »Če nam plača po 30 din, dobimo 210 din« in oče je šel k trgovcu. Doma smo vsi gledali, gledali, kdaj pride; naenkrat zagledamo očeta,

ki se je smejal. Dejal je: »Plačali so mi po 39 din, dobil sem 273 din.« Mati je dejala: »Jutri bomo dobili nekaj boljšega pod zob.« Tako se včasih tudi k nam prismeje sreča, največkrat je pa ni!

Maks Pahole,

uč. 1. r. v. lj. š. v Podvelki.

Pogovor s ptičko

*Ko sem zjutraj v šolo šla,
sem malo ptičko srečala,
ta ptičica je lastovka,
vesela naša pevecica.*

*Z veseljem jo pozdravim jaz
in vprašam: »Kje bila si ta čas,
ko mi smo bili za pečjo,
si zunaj pihali v roko?«*

*Lastovka z veseljem se pohvali,
ne vem, če v resnici ali v šali:
»Nam lastovkam je bolje šlo
kot vam, ljudem, tu za pečjo.*

*Bile smo v vroči Afriki,
tam drugi so ljudje kot vi,
Zamorci pravite jim vi,
a niso nam sovražniki.*

*Ko se pomlad pri vas rodi,
nas tisoč lastovk odleti
čez širno morje spet nazaj
v lepi vaš slovenski kraj.*

*Tukaj bomo gnezda delale
in lepo vam prepevale,
a, deca, čuvajte nam gnezda naša,
to sreča bo za nas in vaša.«*

*»Obljubljam, ljuba ptička ti,
kar si želiš, naj se zgodi.
Vaš zarod bomo čuvali
pred vsakimi sovražniki.«*

*Je odletela ptička ta,
vesela vsa in radostna,
visoko v zrak, proseč Boga,
naj čuva jo sovražnika.*

Marija Cizej,

IV. r., Sv. Križ pri Slatini.

Vesele
Velikonočne
praznike

želimo vsem svojim
cenjenim
odjemalcem

A. & E. SKABERNE, Ljubljana

LJUDSKA SAMOPOMOČ

reg. pomožna blagajna
v Mariboru, Aleksandrova 47

v lastni palači

Fcdružnica: Ljubljana, Tyrševa cesta 34

sprejema vse zdrave osebe od 17. do 70 leta
v zavarovanje za pogrebno za zneske od
din 1000— do 10.000—; za doto od 1. do 16.
leta starosti za zneske od din 1000— do 25.000—.
— Zahtevajte brezplačno pristopno izjavo in
informacije! — Do sedaj izplačali na podporah
preko 30 milijonov dinarjev.
Ustanovljena leta 1927.

Zaupniki se sprejemajo za vsak kraj dravske banovine

Prvi zobobol
naj bo pri Tvojem
otroku tudi zadnji!

SARGOV

KALODONT

PROTI ZOBNEMU KAMNU

Semena
za polje in vrt

priporoča

Sever & Komp.
Ljubljana

Zahtevajte cenik!

Otroci, hranite in varčujte, pomnite:
Iz malega raste veliko!

Mestna hranilnica ljubljanska

izdaja na dom domače hranilnike,
najboljše učence obdaruje z zlatimi
darilnimi knjižicami. Stopite tudi Vi v
krog njenih vlagateljev in varovancev!

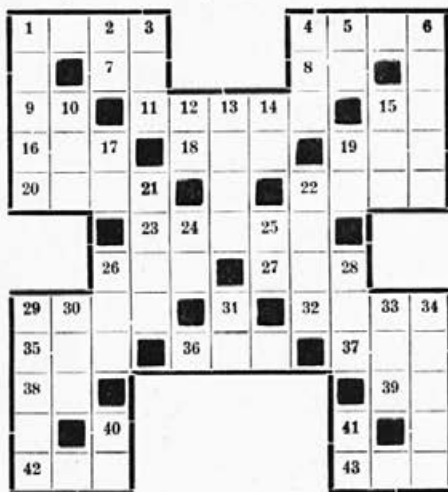

Klavirje / vijoline /
Hohner harmonike /
Jazz instrumente in
vse kar za muziciranje
potrebujete, dobite v
najboljši izdelavi
in najceneje pri

R. WARBINEK
LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 4

Križanki

Marija Klančar, Ljubljana

Vodoravno: 1. Mohamedansko sveto mesto, 4. izvir Ljubljanice, 7. osebni zaimsek, 8. pomožni glagol, 9. kazalni zaimsek, 11. sveta slika, 15. dva enaka soglasnika, 16. del glave, 18. žensko ime, 19. posmrtno bivališče, 20. oblika vode, 22. oblika vode II. sklon, 23. borba, tepež, 26. turški poglavar v Srbiji, 27. vrsta pesmi, 29. gorovje v Rusiji, 32. država v Aziji, 35. kos, komad, 36. morská žival, 37. veznik, 38. veznik, 39. igralna karta, 42. junak Gotovčeve opere, 43. staro strelno orožje.

Navpično: 1. stroj, 2. oziralni zaimsek, 3. žensko ime v III. skl., 4. kratica za združene države, 5. nikalnica, 6. mesto na Stajerskem, 10. oziralni zaimsek, 12. oziralni zaimsek, 13. pokrit, 14. predlog, 15. del glave, 17. središče krožnega gibanja, 19. polumer, 21. svetopisemska oseba, 22. dela v srbohrvaščini, 24. vas pri Ljubljani, 25. oziralni zaimsek, 26. plesna prireditev, 28. predplačilo, 29. kraj v Istri, 30. reka v Nemčiji, 31. osebni zaimsek, 33. mesto v Italiji, 34. sestavina zraka, 40. reka v Italiji, 41. pičča starih Slovanov.

Vodoravno: 1. Reka v Bosni, 4. siromaštvo, 7. obiskovalec svetih krajev, 9. igralna karta, 11. iglasto drevo, 12. nikalnica, 13. začimba, 15. staro dalmatinsko mesto, 16. lesena posoda, 17. staro strelno orožje, 18. prislov kraja, 20. moli iz morja, 22. pouk, 23. si želi vojujoča se država, 25. kemični znak za prvino, 26. vrsta peči, 28. slovenski zgodovinar, 29. reka v Sloveniji.

Navpično: 1. svetopisemska oseba, 2. ploskovna mera, 3. suženj, 4. zabavišče, 5. on (v nemščini), 6. angleška trdnjava v Rdečem morju, 8. sila, 10. mesto na Hrvaškem, 12. kovina, 14. vrsta ribe, 15. sledi dnevu, 18. otok v Severni Ameriki, 19. evropska prestolnica, 21. mesto v Litvi, 23. gozdna rastlina, 24. divja zver, 26. oziralni zaimsek, 27. bodrilnica.

Cicibanova dopolnilna uganka:

.. lica — starčkova opora,	.. lica — starinsko orožje,
.. lica — soba v zaporih,	.. lica — samica velikega ptiča,
.. lica — južina,	.. lica — mlado govedo,
.. lica — žensko ime,	.. lica — del pribora,
.. lica — kar nosi berač,	.. lica — smrekov listič,
.. lica — golobu podoben ptič,	.. lica — majhna učilnica.

Klišaje eno- ali večbarvne, za časopise, knjige, razglednice itd., izdeluje **klišarna**

»Jugografika«
Ljubljana — Sv. Petra nasip 23

Kar potrebuje mladina v šoli in doma, dobi po nizkih cenah v
Učiteljski knjigarni v Ljubljani

in v podružnici v Mariboru
Posebno priporočamo bogato izbiro lepih mladinskih knjig po znanih cenah. Izberite knjige po cenikih, ki jih imajo šolski upravitelji, in naročite skupaj, da bo nižja poštnina